

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

„LAI JŲ DVASIA BŪNA SU GYVAISIAIS“ – **Petras Maksimavičius** ... 3

KULTŪROS BARUOSE

PUNSKO „DZŪKIJA“ GASTROLIAVO TURKIJOJE – **Božena Bobinienė** 5

BALTŲ VIENYBĖS UGNIES SĄŠAUKA – **Rūta Burdinaitė** 7

MŪSŲ INTERVIU

NOMADO LAISVĖ – NAUJA ŠIUOLAIKIŠKO GYVENIMO KOKYBĖ –
Božena Bobinienė 8

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

IŠ PIETRYČIŲ LIETUVOS LIETUVIŲ VEIKLOS 1920–1939 M. –
Bronius Makauskas 12

ŽMONĖS

IŠ SENŲJŲ ALKSNĖNŲ TUMELIŲ ŠEIMOS KAMIENO – **Agnė**
Karčiauskaitė-Jankauskienė 15

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

MINĖTUVĖS PUNSKE 18

BUVĘS LVKD INSTRUKTORIUS JUOZAS BUKAUSKAS – **Eugenija**
Pakutkienė 23

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 25

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Ramybės akimirka Vėlinių vakarą (Valdo Žilionio nuotr.)
Ruduo Punsko senosiose kapinėse (Vidos Valinčienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė, Božena
Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2023-11-07

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos ir leidinio rėmėjų nuomonė
nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Publikacija vyraža jėdynie pogrėdy autora/ów i nie
može być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo
ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir
televizijos remimo fondas (gauta
parama per projekto
įgyvendinimo laikotarpį – 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Ivairiai žmonės vadina mūsų buvimą šioje žemėje: vieniems tai kelionė, kiti sako, kad tai ieškojimai, tretiems – kančia ar pareiga, dar kitiems – džiaugsmas. Gal ne kiekvieną dieną susimąstome apie gyvenimo prasmę, tačiau atėjus Vėlinėms, kai degame žvakutes savo artimiesiems ar buvusiems kaimynams, tikrai pagalvojame, kur link einame. Ar kada nors kas uždegs žvakutę ir ant mūsų kapo? Ir kokia juokinga pasirodo tada spintoje dar viena pora madingų naujutėlaičių batų... Tikriausiai ne vieną tokios mintys apninka. Ir nors nenorime kasdien mąstyti apie mūsų laikinumą šioje žemėje, vis tiek vertėtų gal ir dažniau tai prisiminti, kad materialumas, kuris šiais laikais plūsta iš visų pusių, neužvaldytų mūsų protų.

Punsko ir Seinų krašte tradiciškai Vėlinių išvakarėse arba keletą dienų po švenčių rengiami Vėlinių koncertai, kurių metu prisimenama, kokius ženklus po savęs palikę mūsų visuomenei brangūs žmonės. Šiame „Aušros“ numeryje siūlome pasiskaityti Punsko Vėlinių koncerto minėtuves, o kitame numeryje spausdinsime Seinų „Lietuvių namuose“ lapkričio 5 d. paminėtų žmonių biografijas. Vėlinių koncertų tradicija gana išskirtinė, stipriai palaikanti bendruomeniškumo jausmą. Manau, kad ypač dabar, kai vis daugiau susvetimėjimo, renginiai, kur susirenka žmonės pabūti ir prisiminti pažįstamus išėjusiuosius, yra labai reikalingi.

Kitą savaitgalį Seinuose labai svarbus renginys – lietuviškų šv. Mišių sugrąžinimo į Seinų baziliką 40 metų jubilėjus. Kai ši „Aušra“ Jus pasieks, bus jau po renginio, tačiau dar kartą raginu – dalinkitės savo atsiminimais, kas žinote iš tėvų pasakojimų apie tai arba patys dalyvaavote ir matėte.

„Lai jų dvasia būna su gyvaisiais“

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

1994 metais Kauno choralinės sinagogos sandėlyje buvo surasta teracinė plokštė su hebrajiškais rašmenimis. Ką gi ji „papasakojo“? „Amžinam atminimui kritusių mūsų lauke už Lietuvos išvadavimą 1919–1921 metais“ – skelbia įrašas. Po šiuo įrašu išvardyti žydų tautybės Lietuvos piliečių savanorių vardai ir pavardės, žuvimo vietos bei daliniai, kuriuose jie tarnavo. Po žuvusiųjų pavardėmis iškaltos penkios didžiosios hebrajiškos raidės – tradicinė abreviatūra, kurios vertimas į lietuvių kalbą: „Lai jų dvasia būna su gyvaisiais“.

Kodėl apie tai nusprendžiau parašyti? Todėl, kad lankydamiesi Berznyko kapinėse, vietoje, kur palaidoti Lietuvos kariai savanoriai, viename kryžiuje galite perskaityti iškaltą Abraomo Zibermano pavardę. Tiesą pasakius, ligi šiol man nepavyko rasti daugiau duomenų apie šį asmenį, nors būtų įdomu sužinoti bent jo gimimo vietą. Įdomumo dėlei tik pridursiu: prieš dvidešimt metų, pradėjus atnaujinti Lietuvos karių antkapius Berznyke, nežinia kodėl iš besipriešinančių šiems darbams lūpų pasigirdavo absurdiškų pasisakymų, jog šio žuvusio savanorio nelietuviškai skambanti pavardė rodo, kad 1920 m. lietuviai kartu su bolševikais puolė Lenkiją!

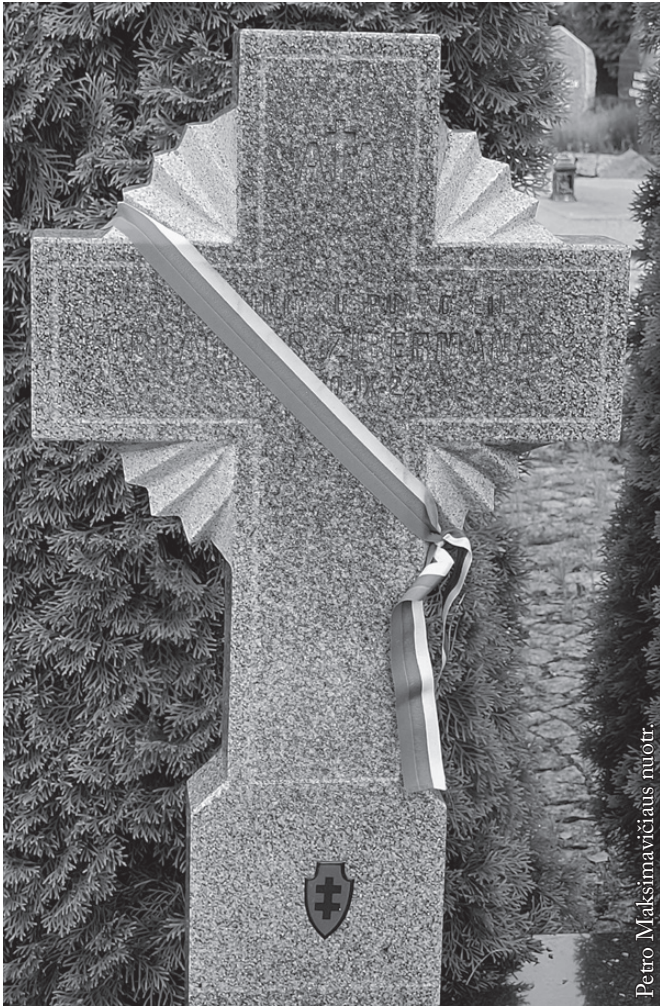
Berznyke palaidoto Abraomo Zibermano pavardės nėra taip pat mano minėtoje plokštėje, kuri buvo rasta Kauno sinagogoje. Tačiau čia randame penkias pavardes karių, kurie tarnavo penktajame ar šeštajame pulke. Žinome, kad daugiausiai šių pulkų kariai kovėsi vadinamajame Suvalkų fronte. Plokštėje minimas Dovydas

Levinas. Rašoma, kad žuvo 1920 m. rugsėjo 23 d. prie Berznyko ir ten buvo palaidotas. Kitas karys Joelis Vinkšnievskis 1920 m. rugsėjo 24 d. žuvo Seinų fronte (palaidojimo vieta nenurodoma). Dar kiti minimi kariai žuvo Augustavo ir Suvalkų apylinkėse.

Tai dar vienas atsakymas į klausimą, ar Lietuvos žydų bendruomenė 1918 m. rėmė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Kitas ne iki galo atsakytas klausimas, kurio šį kartą nenagrinėsiu: kodėl Antrojo pasaulinio karo metu atsirado lietuvių, kurie prisidėjo prie žydų žudynių?

Grįžkime prie atsakymo į pirmąjį klausimą. Nagrinėdami vadinamąjį Seinų sukilimą 1919 m. pastebime, jog dauguma šiame mieste gyvenusių žydų taip pat pasisakė už tai, kad Seinų kraštas priklausytų Lietuvai. Įvairiose monografijose galime aptikti informaciją, kad tarpukario laikotarpiu Lenkijos pasienio tarnyba (KOP) vykdė ne vieną tyrimą dėl Seinų žydų aktyvaus dalyvavimo palaikant lietuvius. Šį teiginį patvirtina ir tai, kad nemažai šiame mieste gyvenusių žydų po 1920 metų pasitraukė iš čia į Lietuvą.

Kodėl 1918 ir vėlesniais metais Lietuvos žydai rėmė Lietuvą ir gynė jos nepriklausomybę? „Piliečiai! Imkitės už ginklų, aukokite pinigų, daiktų, visa, kas gali sustiprinti kraštą kovoje su priešais.“ Tai Kauno advokato, žydų visuomenininko, Lietuvos Steigiamojo Seimo nario Ozerio Finkelšteino atsišaukimas jidiš ir lietuvių kalbomis į Lietuvos žydų bendruomenę 1920 m. spalio 9 d. lenkams užėmus Vilnių. Lietuvos

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Kryžius Lietuvos savanoriui A. Zibermanui atminti Berznyko kapinėse

žydai, Pirmajam pasauliniam karui baigiantis, kaip ir lietuviai, nelaukė priverstinės mobilizacijos, bet patys stojo į savanorių būrius. Joniškyje 1919 metais, kai Lietuva dar neturėjo savo kariuomenės, patys žydai įsteigė, aprūpino ir išmaitino savo tautiečių savanorių batalioną. Kai pagaliau buvo paskelbta kariuomenės mobilizacija, šis iš anksto paruoštas žydų batalionas buvo vienas iš pirmųjų Lietuvos kariuomenės kareivių būrių.

Vėliau Lietuvos žydai buvo įsteigę Žydų karių, dalyvavusių Lietuvos nepriklausomybės atvadavime, sąjungą, kuri 1934 metais turėjo skyrius 33 vietovėse ir daugiau nei 3000 narių. Vienas svarbiausių jos uždavinių buvo ugdyti narių ir žydų visuomenės meilę Tėvynei bei kelti valstybinį

susipratimą. Kiti sąjungos tikslai buvo kelti lietuvių ir žydų kultūrinio bendravimo idėją, ginti žydų karių veteranų bendruomenės interesus. Tarp jų buvo savanorių, savanorių kūrėjų ir Klaipėdos krašto išvadavimo dalyvių. 20 žydų karžygių už pasižymėjimą kovose apdovanoti Vyties Kryžiaus ordinais, buvo apdovanotų ir kitais medaliais bei ordinais. Tai buvo vienintelė tautinių mažumų karo veteranų organizacija Lietuvoje, vienijusi daugumą nepriklausomybės kovose dalyvavusių valstybės kariuomenės žydų karių. Sąjungą įkūrė buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas, advokatas J. Goldbergas.

1935–1940 m. sąjunga lietuvių ir žydų kalbomis leido savo laikraštį „Apžvalga“, kurio tiražas siekdavo 6000 egzempliorių. Jo puslapiuose, be žydų bendruomenės naujienų, nuolatos buvo spausdinami tekstai apie Lietuvos ir šalies žydų istoriją, jų indėlį kovose dėl nepriklausomybės. „Mes esame žydų laikraštis, kuris išeina valstybine kalba. Šis laikraštis visų pirma skiriamas Lietuvos žydams, kurie gyvena Lietuvoj ar užsieny, kalba lietuviškai ir myli lietuvių kalbą ir jų kultūrą“, – skelbė pirmasis „Apžvalgos“ numeris. Sąjunga nuolatos skatino lietuvių ir žydų suartėjimą: švietė ir lietuvių skaitytojus, rinko pinigus Lietuvos kariuomenei, nuolatos dalyvaudavo valstybinėse šventėse ir minėjimuose.

Po Pirmojo pasaulinio karo Lietuvos žydai žinojo, kad jų buitis šioje valstybėje geresnė negu kaimyninėse

šalyse. Galbūt todėl lengva suprasti jų bendrą palinkimą tarnauti kariuomenėje ir net tokiose patriotinėse sąjungose kaip Vilniaus išlaisvinimo komitetas. Arba suvokti, kodėl Kauno žydų gimnazijos mokiniai siūlėsi savanoriais tarnauti Lietuvos šaulių sąjungoje. Matyt, tuo metu Seinuose gyvenusių žydų sprendimas remti lietuvius priimtas ir dėl praktinių sumetimų. Šis kraštas, jo kultūriniai ir ekonominiai reikalai buvo glaudžiai susiję su dabartinių Lietuvos pasienio miestų, kaimų ir miestelių reikalais. Kylantis konfliktas vienareikšmiai nebuvo niekam naudingas. Tai reikė naują tvarką ir tų ryšių nutraukimą.

Žydai ir kitais būdais stengėsi ginti Lietuvos nepriklausomybę. Nepriklausomybės kovų metu Lietuvos kariuomenės aprūpinimas ginklais buvo sunkus uždavinys. Istoriografijoje minima Kauno žydo Boriso Seino pavardė, kuris ryžosi remti kariuomenę į skolą. Taip jis teikė jai ginklus, šaudmenis, arklius, vežimus, drabužius, avalynę, maistą.

Žydai prie nepriklausomybės atkūrimo prisidėjo ir politiškai. Simonas Rozenbaumas, turėdamas didelę įtaką tarp visų Europos žydų, agitavo už Lietuvos nepriklausomybę Versalio taikos konferencijoje 1919 metais. Taip pat 1920 metų derybose tarp Lietuvos ir Tarybų Sąjungos neatitiktinai abiejose delegacijose buvo žydų tautybės derybininkų. Teigiama, kad tai lėmė geresnes Lietuvos derybines pozicijas. Taigi žydai pirmaisiais nepriklausomybės metais aktyviai dalyvavo Lietuvos politiniame ir valdiškame gyvenime. Buvo Steigiamojo Seimo nariai, ypač rėmė valstybę Vilniaus klausimu. Taigi prie Lietuvos atgimimo, kaip jau buvau minėjęs, šalies žydai buvo prisidėję finansiškai ir politiškai bei kaip karžygiai kovojo ir žuvo su ginklu rankose, kartu su lietuviais.

(Citatos paimtos iš: Vilius Kavaliauskas „Pažadėtoji žemė – Lietuva“, Vilnius, 2013)

Punsko „Dzūkija“ gastroliaavo Turkijoje

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

BOŽENA BOBINIENĖ, PUNSKO LKN CHORO „DZŪKIJA“ DALYVĖ

Ne naujiena, kad kelionės lavina, praplečia akiratį, keičia požiūrį į kitas šalis ir jų gyventojus, suteikia galimybę įgyti naujos patirties.

Punsko lietuvių kultūros namų mišraus choro „Dzūkija“ dalyviai jau keletą metų sėkmingai įgyvendina svajonę koncertuoti tolimuose kraštuose. Į festivalius dažniausiai vyksta su Alytaus kultūros centro kamerinio choro „Varsa“ choristais, mat šiuos du kolektyvus sieja vienas žmogus – vadovas Vidas Simanauskas. Punsko ir Alytaus dainininkų draugystė tęsiasi jau ne vienus metus, tad nėra sudėtinga kartu dainuoti, dalyvauti koncertuose, pasirodyti įvairių šalių scenose. Juolab kad visi esam dzūkai ir netgi kolektyvų tautiniai kostiumai yra panašūs.

Visi festivalio dalyviai Manavgat miesto parke

Koncertas Side mieste

Spalio 6–13 dienomis abiejų chorų nariai dalyvavome XI tarptautiniame muzikos ir folkloro festivalyje ANTALYA FEST Turkijoje. Festivalio koncertai vyko Turkijos Rivjeroje, prie Viduržemio jūros, Manavgat ir Side miestuose. Jų metu pasirodė dar viena grupė iš Lietuvos – Domeikavos tautinių šokių kolektyvas „Džiaukis“ bei tautinių šokių grupė iš Maltos, taip pat keletas vaikų šokių grupių iš Turkijos (Antalijos miesto). Visi kolektyvai pristatė savo programas, trukusias apie 15 minučių. Jungtinis „Varsos“ ir „Dzūkijos“ choras dainavo lietuvių liaudies dainas. Dalis jų – tai būsimos jubiliejinės Dainų šventės repertuaras.

Visus dalyvius globojo festivalio rengėjai. Jie stengėsi, kad viskas vyktų sklandžiai ir pobūvis Turkijoje būtų tiesiog neužmirštas. Taigi buvo laiko darbui, bet ir poilsiui. O pastarajam sąlygos buvusios tiesiog idealios: vasariškas oras (daugiau kaip 30 laipsnių dienos metu), šilta ir švari Viduržemio jūra, patogus viešbutis, skanus maistas, nepaprastai graži aplinka, įvairių veiklų, ekskursijų pasirinkimas... Visa tai buvo tiesiog smagus vasaros atostogų pratęsimas ir atsipalaidavimas prieš intensyvias repeticijas ruošiantis Lietuvos dainų šventei.

Savaitę trukusios gastrolės prabėgo gan greitai. Šiek tiek gaila buvo palikti saulės nušviestą paplūdimį, šiltą jūrą, žaliuojančias palmes, žydinčias gėles, juolab kad iš Lietuvos ir Lenkijos pasiekė mus žinios, jog orai labai atvėso. Tačiau nusileidus Vilniaus oro uoste su mumis buvo vis ta pati saulė, kurią lyg „parsivežėme“ namo ir susikūrėme auksinio rudens nuotaiką. Sugrįžome pailsėję, kupini gerų įspūdžių ir gražių prisiminimų. Nuosirdžiai dėkojame vadovui Vidui Simanauskui bei žmonėms, prisidėjusiems prie išvykos organizavimo. Visas kelionės išlaidas apmokėjome asmeninėmis lėšomis.

Prieš koncertą Manavgat mieste

Valdo Žilionio nuotr.

Side miesto archeologiniame muziejuje

Iš Valdo Žilionio asmeninio albumo

Iš Valdo Žilionio asmeninio albumo

Baltų vienybės ugnies sąšauka

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

RŪTA BURDINAITĖ

Pažymint 1236 metais įvykusį Saulės mūšį, kuriame susivieniję žemaičiai ir žiemgaliai sumušė ir sunaikino Kalavijuočių ordiną, 2000-aisiais Lietuvos ir Latvijos seimai Saulės mūšio dieną – rugsėjo 22-ąją – paskelbė Baltų vienybės dieną. Šią dieną apie 19 val. saulė pasiekia rudens lygiadienio tašką. Pirmą kartą Saulės mūšio faktą kartu paminėjo Šiaulių ir Jelgavos miestai 1986 m., švenčiant mūšio 750-ąsias metines. 2008 m. latviai paskelbė kreipimąsi į baltus visame pasaulyje rugsėjo 22 d. kartu švęsti Baltų vienybės dieną. Baltų vienybės simbolis – ugnis, uždegama aukščiausiose apylinkės kalvose ir piliakalniuose, prisimenant, kad baltų gentys signaliniais laužais įspėdavo viena kitą apie artėjantį priešą.

Jau keletą metų šioje simbolinėje ugnies sąšaukoje dalyvauja Jotvingių ir prūsų bendrija. Šiomet keli jos nariai nuvyko į netoli Punsko esantį ir lengvai pasiekiamą Eglinės piliakalnį. Užlipę į jo viršūnę uždegė simbolinę ugnį. Atvykusiuosius lydėjo ir piliakalnio savininkas Audrius Jankauskas su dukra. Bendrijos pirmininkas Petras Lukoševičius priminė šios dienos simboliką, pakvietė sugiedoti Lietuvos himną, susirinkusieji pasidalijo savo apmąstymais, parymojo paslaptingoje piliakalnio tyloje.

Skambėjo ir Prūsos himnas. Jį sugiedojo šia proga iš toli atvykę neeiliniai svečiai – nuo Olštino kilęs Torunės universiteto dėstytojas Nertiks su žmona ir dviem dukromis. O neeiliniai todėl, kad jie tarpusavy bendrauja atkurta prūsų kalba. Svečias teigė, jog asmeniškai pažįsta tik tris tokias šeimas. Viena iš jų dabar gyvena Vilniuje, kadangi kilus karui

Baltų vienybės dieną Eglinėje

Ukrainoje pasitraukė iš Kaliningrado srities arba kitaip – rusų okupuotos Sambijos, kad išvengtų galimos karinės mobilizacijos. Tokių prūsų kalbos puoselėtojų Lenkijoje, Lietuvoje ir Latvijoje yra ir daugiau, tačiau jie gyvena skirtingose vietose, tad sunku užmegzti ryšį.

– Kalbėti prūsų kalba mums yra natūralu, – sakė Nertiks, – su ja susiduriame kasdien per mus supančių vietovių pavadinimus. Šios kalbos nepaveldėjome iš tėvų, nes ji jau ištrinta iš atminties ir liko tik pavieniai žodžiai. Tačiau nutarėme, kad prūsų kalba neturėtų išnykti. Tada siekėme giliau, suradome žmones, kurie kalba prūsiškai, ir patys pradėjome. Ir jau mūsų vaikams prūsų kalba esanti pirminė, gimtoji. Lenkų kalbos jie išmoko lopšelyje, darželyje ir iš giminių. Mums namuose taip natūralu kalbėti prūsiškai, kad sunku pereiti į lenkų kalbą. Vyresnieji (tėvai, giminės) nekalba šia kalba, bet

viską supranta. O dukros kai kurių lenkiškų žodžių nemoka todėl, kad namuose kalbame tik prūsiškai, toks mūsų natūralus pasirinkimas. Yra internete kažkokių prūsiškų vadovėlių užuomazgos, yra feisbuko grupės, bet aš juo nesinaudoju.

Kiek žinoma, kalbininkai atkūrė prūsų kalbos gramatiką, leksiką, morfologiją, sintaksę ir sukūrė naujos prūsų kalbos žodyną. Pagrindą tam davė Elbinge rastas XVI a. žodynelis su 800 prūsiškų žodžių. Informacijos semtasi ir iš maldaknygių bei Biblijos vertimų. Šioje srityje daug pasidaravo, tarp kitko, baltistas Vytautas Mažiulis, prūsų kalbos vadovėlio autorės Audronė Kaukienė ir Dalia Pakalniškienė bei daugelis kitų. Kažkada buvo užsiminta ir apie prūsų kalbos mokymą, tačiau apie kokios mokyklėlės organizavimą nė kalbų negali būti.

– Mūsų nėra net tiek procentų, kad galėtume deklaruoti atskirą kalbą,

Juozo Lukoševičiaus nuotr.

jos mokytis, – kalbėjo svečias. – Net kašubai ar Silezijos gyventojai, kurie deklaruoja atskiras etnines grupes ir kurių yra daug daugiau, neturi savo mokyklų. Jūs čia, Punsko ir Seinų krašte, gerai žinote, kaip esą su tautinių mažumų teisėmis.

Tačiau Nertiks nepastebi jokio aplinkinių neigiamo požiūrio ar priešiško prūsams, kiti priima juos kaip kokią įdomybę ir nieko daugiau. Gal labiau bijoma didesnių etninių grupių, galinčių turėti įtakos.

Buvusiose prūsų žemėse, Varmijos Mozūrų vaivadijoje, veikianti Prūsų bendrija „Prusaspira“ palaiko ryšius su mūsų krašto Jotvingių ir prūsų bendrija. Anksčiau atvykdavo daugiau žmonių susitikti Baltų vienybės dieną, bet pasaulis darosi vis sudėtingesnis ir materialinė padėtis sunkėja, tai ir galimybių mažiau. Tačiau prūsų folklorą stengiamasi išlaikyti ir kitomis progomis. Pavyzdžiui, Kalėdų šventės (Kalandas) papildoma prūsiškais elementais, kad neišnyktų ir kad šventės nebūtų šabloniškos. Švenčiama Pergrubia (mūsiškai Jorė)

ir kitos šventės.

– Tai susiję su gyvenimo būdu. Kas yra arčiau gamtos, tas labiau ją jaučia, o kas sėdi mieste, mažai į tai kreipia dėmesį, – pažymėjo svečias. Jis aiškino ir Baltų vienybės dienos, kuri švenčiama per rudens lygiadienį, simboliką. Per pavasario lygiadienį Žemyna leidžia žemei naudotis saulės energija ir gimdyti vaisius. O kai tas laikas baigiasi, derliaus deivė Kurka (lietuvų Žemyna) eina keturiasdešimčiai dienų į požemius, panašiai kaip graikų deivė Demetra eina į požemius pas savo dukrą Korą. Moksliskai žiūrint, tai susiję su chlorofilu. Prieš numesdami lapus augalai paima iš jų chlorofilą, nes jis labai vertingas. Jie chlorofilą skaido ir tokio išskaidyto pavidalo perlaiko iki pavasario šaknyse. Taigi tai, kas leidžia naudotis saule ir gimdyti, nu-eina į požemius.

Viktoro Žukausko iniciatyva, kaip ir pernai, baltų vienybės laužas sukurtas taip pat Kreivėnuose ant Apšakalnio. Čia irgi susirinko keletas šio kaimo gyventojų, netgi atsivedė vaikus ir gražiai visi pabendraavo.

– Pandemija kuriam laikui nutraukė tradiciją, – sako Jotvingių ir prūsų bendrijos pirmininkas Petras Lukoševičius, – tačiau kitais metais jau bandysime su rengti šią šventę platesnio masto, pradėdami ją Jotvingių ir prūsų gyvenvietėje, su vėliavų pakėlimu, himnais. Ten užkursime ugnį, kuri bus išvežiojama po aplinkinius piliakalnius ir šventas vietas.

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 19 nr.

Božena Bobinienė: O Kolumbija?

Algis Šidlauskas: Turėjau viltį išskristi rudenį. Nusipirkau bilietą, bet atšaukė ir vieną, ir po mėnesio kitą skrydį. Tiesioginių skrydžių išvis nebuvo, tai Kolumbiją pasiekiau skrisdamas aplinkiniais keliais, per Braziliją. Taigi į ją patekau dviem mėnesiais vėliau, nei planavau, būtent dėl pandeminių ribojimų.

Pirmiausia apsigyvenau Kolumbijos sostinėje, Bogotoje. Mano draugė gyveno atskirai, nes nuomojosi su draugėmis butą, bet pasibaigus nuomos sutarčiai, išsinuomojome butą kartu. Žinoma, dairiausi darbo, bet nieko konkretaus lyg ir nebuvo. Ir netikėtai gavau laišką iš amerikiečių agentūros, kuriame buvo išdėstyta, kad ieško informatiko, mokančio lenkų kalbą. Pasiūlė dalyvauti jų projekte. Aišku, pasinaudojau proga. Įdarbinimo procedūra buvo labai sudėtinga ir užtruko labai ilgai. Turėjau išlaikyti el. egzaminą, vyko įvairūs pokalbiai, apklausos, specialūs interviu – pirmiausia anglų kalba apie bendrinį ir techninį darbą Microsoft užsakymu, po to dar techninis pokalbis lenkų kalba. Visa tai baigėsi sėkmingai.

B. B.: Ar nebuvo kalbos barjero? Studijas baigė Lietuvoje, o čia reikėjo informatiko lenkakalbio. Vis tiek techninė terminologija šiek tiek skirtinga...

A. Š.: Gyvendamas Londone, lenkų kalbą vartojau žymiai dažniau nei anglų, nes visuose darbuose, kur man teko dirbti, buvo lenkakalbių. Londone pakaitomis vartojau lenkų, lietuvių ir anglų kalbas. Taigi neturėjau jokių problemų kalbėti lenkiškai. Šiek tiek peržvelgiau terminologiją, paskaičiau.

Nijolės Vyšniauskienės nuotr.

Baltų vienybės laužas Kreivėnuose

Nomado laisvė – nauja šiuolaikiško gyvenimo kokybė

BOŽENA BOBINIENĖ

Visa įdarbinimo procedūra truko du mėnesius. Nedirbau tiesiogiai įmonei Microsoft, o per amerikiečių agentūrą, kaip laisvai samdomas darbuotojas, nuotoliniu būdu iš savo buto.

B. B.: Dirbdamas nuotoliniu būdu tikriausiai galėjai savaip organizuotis laiką.

A. Š.: Taip. Dirbau, bet ir daug keliavom. Su drauge lankėme visą šalį, atradau naujas Kolumbijos vietas. Mane tiesiog sužavėjo ši šalis paprastais ir draugiškais žmonėmis, geru maistu, gražia gamta, šiltomis žiemomis.

Kadangi iš pradžių apsigyvenome Bogotoje, būtent šį miestą pažinau geriausiai. Sostinėje gyvena apie aštuonis milijonus žmonių, bet miesto transportas nesąs išplėtotas

– nėra metro ar traukinių, tad gatvės visada sausakimšos. Aš važinėčiau dviračiu, bet reikėjo daug susikaupimo, kad su kuo nors nesusidurčiau. Taigi gyvenimas dideliame mieste nebuvo labai patrauklus.

Tuo metu mano draugės brolis įsidarbino mokytoju nedideliame miestelyje prie Karibų jūros. Nuvykome jo aplankyti. Pamatę tą miestelį, aš iškart jį įsimylėjau. Pasiūliau draugei, kad ten apsigyventumėm. Jai ši mintis patiko ir nutarė taip pat pradėti dirbti nuotoliniu būdu. Po mėnesio vėl ten nuvykome ir sužinojome, kad draugų draugai parduoda namą. Išsiruošėme apžiūrėti ir mes.

Namas man patiko, o kai išgirdau, kiek kainuoja – vos ne kitą dieną jį nusipirkau. Lyginant su Lenkijos kainomis, būstai prie Karibų jūros tikrai labai prieinami.

B. B.: Ar nebuvo problemų įsigyti būstą?

A. Š.: Ne! Nulis biurokratijos. Viskas paprasta. Galėjau nusipirkti tiesiog pateikdamas savo pasą. Viskas legaliai registruota mano vardu. Pusę valandos užtruko pirkimo–pardavimo akto sudarymas. Po to turėjome dar nuvykti į kitą miestą pas notarą, surašėme pirkimo–pardavimo sutartį ir perrašėme nekilnojamąjį turtą man. Viskas.

B. B.: Beveik kaip viešbutyje: susitari, sumoki ir gyveni. ☺

A. Š.: Žmonės, parduodantys tą namą, anksčiau daug metų gyveno Portugalijoje, tai man nereikėjo netgi su Kolumbijos sąskaitomis atsiskaityti. Taigi ir pavedimas buvo nemokamas ir paprastas. Visi buvo patenkinti, o pirkimo procedūra – lengva. Tad išėjo taip, jog neplanuodamas įsigijau namą Kolumbijoje. ☺ Ir viskas atrodė idealu, galima buvo kraustyti į savo naują namą, bet... po mėnesio iš migracijos biuro gavau laišką, kad turiu išvykti iš šalies, kadangi baigėsi mano legalaus pobūvio laikas. Bandžiau dar „apsisukti“ su dviem pasais – Lenkijos ir Lietuvos, t. y. buvau išvykęs iš šalies su Lenkijos, o atvykau su Lietuvos, tikėdamasis, kad gal sistema nesusigaudys. Bet sistema veikė kuo puikiausiai: surado, atsiuntė oficialų raštą, ir turėjau iš šalies

Iš Algio Šidlausko asmeninio albumo

Iš Algijo Šidlausko asmeninio albumo

išvykti. Norėjau išvengti problemų, tad 2021 metais, ką tik nusipirkęs namą Kolumbijoje, grįžau į Lenkiją, į Punską.

B. B.: Tavo namą prie Karibų jūros liko saugoti draugė?

A. Š.: Na, ne... Tuo metu su drauge reikalai pakrypo kita linkme. Tik pagyvenę kartu supratome, kad visgi nebuvome pakankamai vienas kitą pažinę. Po devynių mėnesių įsisąmoninome, kad mes skirtingų charakterių, su kitais tikslais. Nusprendėm, kad aš jau negrįšiu į Bogotą, o tiesiai prie Karibų jūros, į savo namą.

Taigi dabar žiemas praleidžiu Kolumbijoje, o vasaras – arčiau gimtųjų namų. Kolumbijoje gali būti daugiausia 6 mėnesius per metus kaip turistai.

B. B.: O nėra kitos išeities? Pavyzdžiui, tapti bent keleriems metams rezidentu?

A. Š.: Labai sunku tapti rezidentu, reikėtų susituokti su vietine. Yra dar verslo vizos, bet reikia turėti nuosavą verslą arba darbo vizą, leidžiančią dirbti kompanijoje Kolumbijoje. O aš dirbu treči metai nuotoliniu būdu, be to, ne Kolumbi-

jos firmai, todėl mano statusas yra tik turisto.

Yra dar viena galimybė, kuria domiuosi. Kadangi nuotolinis darbas populiarėja, Kolumbija, kaip daugelis kitų šalių, žmonėms, dirbantiems tokiu būdu, įvedė specialią vizą (digital nomad visa), kurią turint galima toje šalyje gyventi ir dirbti iki dvejų metų. Mano pažįstamam skyrė ją metams laiko – ir tai yra gerai. Pateikiau ir aš prašymą. Laukiu atsakymo. Jeigu pavyktų, galėčiau kiek ilgiau savo name pagyventi. ☺

Kita vertus, pusė metų irgi nebloggeriai – visą žiemą ten praleidžiu, o vasarą sugrįžtu į Punsko kraštą, aplankau tėvukus, gimines, pažįstamus. Labai smagu Punske pabūti be jokių suvaržymų. Turiu nuotolinį darbą, o tai suteikia man visiškai kitas galimybes nei ištisus metus dirbant tik ofise. Dirbdamas stacionariai – žmogus pririštas prie vienos vietos, sunku suplanuoti keliones. O aš dabar turiu visišką laisvę.

B. B.: Dabar suprantu, kodėl atsidūrei Vietname. Pamanei, kad Punske šiuo metu jau bus šalta, o prie Karibų jūros dar per anksti grįžti, tai ieškokai šiltų kraštų, kur pralauksi pusę metų. ☺

A. Š.: Taip. Vietname dar niekad anksčiau nebuvau buvęs. Susiklostė taip, kad iš su Microsoft susijusios amerikiečių kompanijos perėjau į vokišką kompaniją. Ankstesnės įmonės žmonės buvo puikūs, bet sistema – ne prie širdies. Nusprendžiau, kad pokyčių metu geriau pakeliausiu. Susikūriau kelionių planą: būsiu tris savaites Vietname, paskui trims savaitėms skrendu į Balį, iš ten – į Sidnėjų penkioms ar šešioms dienoms, po to – į Los Andželą. Noriu po Kaliforniją savaitę pavažinėti. O iš ten jau skrisiu į Kolumbiją. Ateis laikas, ir galėsiu sugrįžti namo.

B. B.: Grįžtant prie Vietnamo, man jis siejasi su ta vieta, kurią matėme filmuose apie JAV karą su šia šalimi. Prieš akis – tenykščių žmonių žiaurumas, komunizmas, pavojai, priešiškus amerikiečiams ir pan.

A. Š.: Manau, čia buvo grynai amerikiečių propaganda, kad neva būtų sustabdytas komunizmo išsiplėtimas po pasaulį. Mano akimis, čia gyvenantys žmonės labai paprasti, nuoširdūs, rodo emocijas, nėra šalti kaip kai kuriose Europos šalyse, kur visi atsiriboja nuo emocijų ir nesuprasi, kas su jais iš tikrųjų vyksta. Pavyzdžiui, Anglijoje tiesiog neskoninga rodyti emocijas, neprofesionalu.

B. B.: Užsideda kaukę, vaidina, kad jie tokie išskirtiniai.

A. Š.: Taip – nuo pirmadienio iki penktadienio jie labai profesionalūs. Viskas OK. Bet ateina savaitgalis, ir iki sekmadienio jie vartoja alkoholį. Sakoma, kad lenkai, lietuviai ar rusai daug išgeria. Nieko panašaus! ☺ Britai

– šitie tai bent sugeba! Ir merginos, ir vyrai – vienodai. Gal nori užmiršti savo problemas? Išgėrę jie gali, tiesiogiai sakant, „išvemt“, išmesti tas savo emocijas. Vieni linksmybe, kiti agresija. Po tokio emocinio išsikrovimo vėl galima užsidėti kaukę, apsivilkti „kostiumą“ ir nuo pirmadienio pradėti iš naujo vaidinti. Man tai buvo didelis šokas. Užtruko daugiau kaip metus laiko, kol pripratau, supratau, kas Anglijoje vyksta. Negalėjau rasti su tais žmonėmis bendros kalbos.

B. B.: Gal ten yra panašiai kaip, tarkim, Rusijoje – žmonės geria, kad tiesiog kai kuriuos dalykus pamirštų, nuslopintų, negalvotų apie realybę, apie tai, kad kažkas turi kontrolę, stebi.

A. Š.: Žinoma – atsipalaiduoti, negalvoti apie tai. Kiekvienas turi savo ribas. Siekdamas neperžengti tam tikrų psichologinių ar fizinių ribų, žmogus turi rasti kokį nors būdą „išsikrauti“. O alkoholio vartojimas – vienas paprastesnių ir greičiausių būdų.

Iš Algio Šidlausko asmeninio albumo

B. B.: Ar gali pasakyti, kiek šalių iš viso aplankei?

A. Š.: Prieš kelerius metus bandžiau programėlę, kur galima buvo sužymėti aplankytas šalis. Suskaičiavau 30–40 šalių.

B. B.: O kuri šalis padarė didžiausią įspūdį – kad niekur kitur to nematei, taip nesijautei?

A. Š.: Kiekviena šalis palieka tokį įspūdį. Žmonės, kultūra, maistas, gamta. Į kiekvieną vietą norėtusi vėl sugrįžt. Europoje „WOW!“

įspūdį sukėlė Ispanija, joje buvau jau keliolika kartų.

Galbūt įspūdingiausia esanti Tenerifės sala – ji nuostabi, ir čia yra ką veikti, lankyti. Net buvau sugalvojęs būtent į tą salą keltis, įsigyti būstą. Turiu ten draugų, kurie kol kas gyvena Londone, bet ateityje žada apsigyventi Tenerifėje. Ir aš turėjau tokių minčių.

Šiaip iš pasaulio šalių man pirmoje vietoje esąs Tailandas. Tai visiškai kitokia šalis. Šiuo metu ir Vietnamas man patinka. Nors čia vis dar komunistinė santvarka, bet turbūt tik šioje pasaulio valstybėje gyva pirmą kartą komunizmo idėja. O ši galbūt ir nėra tokia bloga, jeigu įgyvendinama teisingai. Blogiausia, kai tokie žmonės, kaip antai Stalinas, viską pritaiko pagal savo poreikius ir interpretaciją.

Vietname mane nustebino, pavyzdžiui, tai, kad visoje šalyje internetas veikia puikiai: buvau olose, mažuose miesteliuose, kalnuose – ir jokių problemų. Taip pat teko nakvoti įvairiuose svečių namuose, kur nakvynės kaina vos trys doleriai už naktį, bet yra švaru, dušai, viskas veikia. Tiesiog nepasakytum, kad tai komunistinė šalis.

(Bus daugiau)

Iš Algio Šidlausko asmeninio albumo

Iš Pietryčių Lietuvos lietuvių veiklos 1920–1939 m.

Pranešimas, skaitytas Vilniaus miesto savivaldybės ir Vilniečių ainių klubo rugsėjo 15 d. Vilniuje suorganizuotame forume „Lietuviai XX amžiaus I pusės Vilniuje: kas atmintina?“

BRONIUS MAKKAUSKAS

Lietuvos požiūris į Lenkijos įvykdytą mūsų sostinės ir Pietryčių Lietuvos aneksiją bei Vilniaus atsiėmimas tragiškomis šaliai aplinkybėmis jau nebloggerai ištyrinėti ir apie tai mokoma mokyklose. Tačiau laikotarpis po aneksijos, kuris atspindi lietuvių pasipriešinimą okupacijai, patirtas represijas, bet ir nepaprastai sumanias lietuvių palaikymo, kultūrinio augimo formas, jau mokymo įstaigose neaptariamas, nors čia rastume puikius tautinio solidarumo pavyzdžius, patriotizmo gijas, reikalingas ir nūdienos Lietuvai.

Tiesa, pastaruoju laikotarpiu tiek tarp Lietuvos istoriją ignoruojančių politikų, tiek siaurame rate „dvaro istorikų“, tiek tarp dalies žurnalistų ryškėja tendencija minimą problematiką atpasakoti pagal lenkų istoriografijos teiginius. Mat jeigu nenutylėsime karčios mūsų santykių patirties, tai gali neva stigmatizuoti gerus Lietuvos ir Lenkijos santykius. Tokios kalbos ir veiksmai stebina ir neramina. Menkina ir mūsų partnerės Lenkijos gebėjimus suvokti ir atskirti Lietuvos valstybinius bei tautinius interesus nuo nelobalios savai valstybei propagandos. Be to, šis naivus postringavimas nukelia mus į SSRS okupacijos laikmečiu privalomą laikyseną „didiesniojo brolio“ atžvilgiu, ištrinant iš viešojo, net mokslinio diskurso ne vien šį mūsų praeities pažinimo procesą, įšaldant ir paliekant kaip sprogmenį ateities kartoms, sprogmenį,

Iš kairės: prof. Bronius Makauskas, prof. Libertas Klimka ir prof. Vytautas Landsbergis

kurio nebūsim išmokę nukenksminti, nežinodami jo sudėties.

Pabrėžiu, neįmanoma užginčyti gerų santykių su svarbiausia kaimyne ir NATO partnere Lenkija reikšmės Lietuvai. Betgi geri santykiai gali remtis tik abipuse pagarba, tokios istorijos, kokia ji buvo, pripažinimu ir susitaikymu su ja. Toks mano palinkėjimas būtų mokslo, kultūros, žurnalistikos ir politikos „vairuotojams“.

Anekuotos dalies Lietuvos 19 metų laikotarpio lietuvių padėties ir veiklos išstūmimas iš istorijos pagrindinio ugdymo bendrosios

programos, istorinės ir kultūrinės atminties peizažo, jų netyrinėjimas kenkia ir dabartiniams piliečių integraciniam procesui. Mat duoda peno saviveikai ir legendų kūrimui, neva mes save okupavom... Pasakykime aiškiai. Nesusitvarkome su sava istorija. Tada ir iškyla šie mūsų istorijos paveikslo „dekonstravimai“, parankūs buvusiems iš abiejų pusių šeiminkams. Tai pasekmė istorijos dekadanso, istorinės ir kultūrinės atminties politikos formavimo stokos ar bent jos nenuoseklumo, o tai, matyt, susiję su lietuvių pilietinio,

patriotinio auklėjimo stoka. Tiesa, programinė pilietinio ugdymo koncepcija paruošta buvo prieš beveik 30 metų prof. Meilės Lukšienės, švietimo ir mokslo ministrui Dariui Kuoliui talkinant. Tebūnie prisimintinas ir aukštai vertintinas šis intelektualaus ir valstybinio masto darbo proveržis, užblokuotas ir likęs gerų ketinimų sąrašė. Nueita kitu keliu – pasirinkta beveik tiesioginį kopijavimą vadinamųjų vakarietiško modelių, nebūtinai atitinkančių mūsų realijas. Iš čia ir kyla daugybė mūsų piliečius ir valstybę alinančių problemų.

Šiandien trumpai ir fragmentiškai apžvelgsime Rytų ir Pietryčių Lietuvos lietuvių lietuviybės palaikymą, pasireiškiantį atsidavimu, ištikimybe savo kalbai ir kultūrai bei gebėjimu veikti ekstremaliomis sąlygomis. Vienas iš jų potencialių savimonės ir ištvermės šaltinių buvo tautinio atgimimo intelektualus palikimas ir vadinamoji lietuviškoji dvasia, sukaupta daugiausiai mūsų valstybingumo židinyje Vilniuje dar ir žymiai ankstesnių šimtmečių istorijos laikotarpiais. Tas dvasingas požiūris į savąją praeitį buvo atrama ir Vilniaus lietuviams čia aptariamam laikotarpiui.

Mykolas Biržiška (LVLK pirmininkas 1919–1922 m.)

Jis formuojamas buvo per kalbą, kultūrą (su sava literatūra ir teatru), švietimą (su mokyklomis, mokytojų seminarija, studijomis Lenkijoje ir Lietuvoje, kiek jos buvo įmanomos), per skautų organizavimą ir jaunimo sportiškos gyvenenos propagavimą, ekonominio gyvenimo kėlimą. Visa tai – norint išlikti lietuviais ir ištrūkti iš degraduojančios jų gyvenimą aplinkos. Motyvacijos savo veiklai ypač mažamoksaliai kaimiečiai sėmėsi kas iš jau susiformavusios tautinės sąmonės, kas iš skriaudų, persekiojimų, beteisių piliečių pozicijos supratimo, suvokimo, kad lietuviai laikomi „užstatų“ vietoje, kuo Varšuva tik patvirtino savo okupacinę politiką. Tačiau pati stipriausia paskata išlaikyti lietuviybę sklido įvairiomis idėjomis ir formomis iš atgimusios, apgynusios savo nepriklausomybę tautinės Lietuvos. Lietuvos, kuri nepajėgi buvo apginti savo sostinę ir nemažą dalį etninės teritorijos, bet aneksijai nuosekliai visuose forumuose sakė „ne“. Okupuotoji teritorija buvo laikoma laikinąja. Todėl ir vilniečiai jų visas organizacijas jungiantį organą pavadino Laikiniu Vilniaus lietuvių komitetu (į veiklos pabaigą – Tautiniu). LVLK per visą dvidešimtmetį susidūrė su Lenkijos administracinių organų trukdymais ir draudimais. Šioje vietoje norėčiau ypatingai akcentuoti pirmojo LVLK pirmininko (1919–1922 m.), Vasario 16-osios Akto signataro, politiką, žurnalisto, pirmojo Nepriklausomos Lietuvos VU rektoriaus prof. Mykolo Biržiškos vaidmenį Pietryčių Lietuvos tautiečių savimonės kėlimui ir jų teisių gynimui. Dar svarbesnis vaidmuo kalbant apie viso aneksuoto krašto likimą – pedagogo, Vilniaus banko darbuotojo, Vasario 16-osios Akto signataro, Lietuvos Respublikos prezidento Antano Smetonos, daugiausiai prisidėjusio prie Vilniaus aneksijos nepripažinimo ir likusių už

administracinės linijos lietuvių palaikymo. Minėtų asmenų atminimas Vilniuje, jeigu laikome save civilizuota, europine tauta, privalėtų atsispindėti viešojoje erdvėje.

Mes be Vilniaus nenurimsim buvo vienijanti lietuvių tautą gija, skatinanti ištrūkti iš Lenkijos taikomos Lietuvai izoliacijos ir lygiuotis švietimo, mokslo bei ūkio srityse į labiau pažengusias valstybes. Okupuoto krašto lietuviams tai imponavo. Iš Nepriklausomos Lietuvos tekėjo nuolatinis materialinis ir dvasinis palaikymas. Jie jautė **kylančios Lietuvos** nuolatinę paramą, supratimą ir palaikymą. Būtent tokia **auganti Lietuva** jiems imponavo. Taigi sutelktomis pastangomis buvo gan efektyviai pasipriešinta polonizacijos srautui, parodytas lietuviškasis gyvybingumas, kuris gaivino viltį susigrąžinti Vilnių. Tai įvyko tragiškomis visai Lietuvai ir jos gyventojams aplinkybėmis, kurios buvo nusakomos trumpa skaudžia sentencija „Vilnius mūsų, o mes rusų“. Betgi vilniečiai lietuviai, o pradžioje, kol neįsikišo (kad ir okupuotos Trečiojo Reicho bei SSRS) Lenkijos politinės jėgos, ir šio krašto lenkai Vilniaus sugrąžinimu Lietuvai džiaugėsi. Pastarieji pirmiausiai dėl to, kad atsirado pakankamai maisto, buvo sustabdyti (SSRS) užpuolikų grobimai ir žmonių areštai. Lietuvos vyriausybė išreikalavo iš Maskvos paleisti iš kalėjimų nemažą skaičių NKVD ten susodintų savo piliečių, tokiais laikomų tuomet ir lenkų. Įdomus, vertas gilesnių studijų reiškinys buvo platesnis šio krašto gyventojų lietuvių tautybės atsiskleidimas Lietuvai sugrąžinus Vilnių.

Lietuvos vyriausybė, pasitikėdama ir dėkodama už tautinę ištikimybę, vietos lietuvius panaudojo sambūviui su vietiniais lenkais megzti. Tai buvo teisingas sprendimas. Nepaisant to, kad vietos lietuviai per 19 atskirties nuo Lietuvos metų išgyveno ginkluoto pasipriešinimo, represijų

Konstantinas Stašys (LVLK ir TVLK pirmininkas 1928–1939 m.)

bei taikios kultūrinės rezistencijos etapus, jie susirasdavo ir gyvenimo būtinybės padiktuotas sugyvenimo su lenkais formas. Ir štai neseniai paleistas iš Lukiškių kalėjimo, patekęs ten per grubiai sukurptą politinį kaltinimą antivalstybiniu perversmu (už tai grėsė sušaudymas), kaip Varšuvos spaudimo Lietuvai auka, Tautinio Vilniaus lietuvių komiteto pirmininkas (nuo 1928 iki 1938 m. LVLK pirm.) Konstantinas Stašys Lietuvos vyriausybės paskiriamas Vilniaus burmistru (1939 m. gruodžio 6 d. – 1940 m. birželis). Vienu iš viceburmistrų paskirtas Vilniaus žymus lietuvių veikėjas Leonardas Palevičius, kilęs iš mišrios lietuvių ir lenko šeimos.

Kodėl K. Stašys? Pirmiausia, jis turėjo Lietuvos vadovų pasitikėjimą bei savo ankstesne veikla Vilniuje įrodė gebėjimą vadovauti tautiečių veiklai, sugebėjo sutelkti nemažai bičiulių žydų, lenkų, baltarusių, buvo Varšuvoje

leidžiamo tautinių mažumų žurnalo „Natio“ vienas iš redaktorių, atstovavo lietuviams Tautinių mažumų kongresuose Hagoje. Taigi buvo gana žinomas ir Lenkijos, ir Lietuvos visuomenei.

Beveik neištirta jo *quasi* diplomatinė veikla, teikiant pažymas Lenkijos piliečiams, dažnai žinomiems politiniams veikėjams, turintiems nekilnojamojo turto, mokslinių, kultūrinių ar giminystės ryšių ir interesų Lietuvoje. Ji prilygintina konsulinei veiklai, nes pažymos turėjo neformaliai vizos svorį, tai buvo abiejų valstybių politiniu lygmeniu suderinta ir nutraukiama tik Varšuvos represijoms paūmėjus. K. Stašys pagelbėjo žydams, pasitraukusiems iš Varšuvos prieš vokiečių represijas. Ši jo veikla dėl Vokietijos spaudimo Lietuvai buvo laikoma slapta (dėl jo tremties taip ir likusi beveik nežinoma). Priminiau, kad LVLK dalį finansų K. Stašys laikė Vilniaus žydų komerciniame banke, saugumo sumetimais ir lenkų

bankuose. Komercinį banką jo ir bendrininkų pastangomis turėjo ir vietos lietuviai (Lietuvos kredito banko valdybą 1932 m. sudarė Stasys Špokas, kun. Antanas Viskantas, Konstantinas Stašys, Antanas Krutulys, Vladas Narbutas, A. Matulionis, Romualdas Bagdonas, Jonas Jankauskas, Adomas Cicėnas). K. Stašys buvo ir žymus numizmatas, Lenkijos numizmatų draugijos (Polskie Towarzystwo Numizmatyczne) vicepirmininkas.

K. Stašio asmenybę apibūdina jo paties, jau kaip Vilniaus burmistro, atsakymas Lietuvos žurnalistui apie savo ankstesnę veiklą ir naujas pareigas: „Visada buvau ir esu tik lietuvis. Savo veikloje stengiausi jungti visus lietuvius. Kas man praktikoje netrukdytų pripažinti, kad reikalingos yra įvairios politinės grupės ir reikia su jomis bendradarbiauti. Politinių srovių ir idėjų veikimas yra reikalingas, nes tai liudija tautos gyvumą.“ Jis buvo linkęs santykių su lenkais naujomis politinėmis sąlygomis klausimą spręsti apdairiai, nekarštokošiška („be naujų bocianskių“), tačiau nuosekliai.

Lietuvių mokytojų seminarijos 1927 m. laida. Sėdi: Paulius Eidukonis, Valerija Čepulytė, Juozas Kairiūkštis, kun. Kristupas Čibiras, Jadvyga ... (Skliutienė), Vincas Makariūnas; stovi: Motiejus Bigelis, ..., Marija Šimanskaitė, paskutinis Kazimieras Lelka

Iš tikrųjų LVLK vadovybėje buvo ir nesutarimų, tačiau ne tokių, kad sutrukdytų veiklos kryptį, reikalingą atsparumui asimiliacijai palaikyti. Tarkim, Danieliui Alseikai kliūdavo tai, kad tarp organizacijų vadovų dominuoja dvasininkai. Iš septynių didžiausių organizacijų net penkių vadovai buvo kunigai. Tačiau be šviesuolių, aukštąjį išsilavinimą įgijusių, nuolatinį ryšį su žmonėmis turinčių kunigų šviečiamoji, kultūrinė veikla būtų buvusi ribota, tokios apimties – neįmanoma.

Vilnius ir tais sunkiais laikais tapo lietuviškos veiklos židiniu. Čia veikė vadovaujantys lietuvių visuomeninių ir kultūrinių organizacijų centrai: Laikinasis Vilniaus lietuvių komitetas su pirmininkais Mykolu Biržiška (1919–1922 m.), Danieliumi Alseika (1922–1928 m.), Konstantinu Stašiu (1928–1939 m.), nuo 1938 m. pirmosios pusės vadintas Tautiniu Vilniaus lietuvių komitetu, Lietuvių mokslo, švietimo ir kultūros draugija, Lietuvių šv. Kazimiero draugija jaunimui auklėti ir globoti, Vilniaus lietuvių ūkio draugija, Vilniaus švietimo „Ryto“ draugija, Vilniaus lietuvių labdarybės draugija, Lietuvių „Kultūros“ švietimo draugija, Vilniaus krašto lietuvių mokytojų sąjunga, Lietuvių sanitarinės pagalbos draugija, Vilniaus lietuvių studentų sąjunga, Šv. Zitos draugija, Lietuvių klubas ir kitų draugijų bei organizacijų valdybos. Dar paminėtini skautai, suburti ir vadovaujami Prano Žižmaro, tapusio lietuviškojo riteriškojo simboliu, jaunimo sportiškos gyvenamosios propaguotoju. Skautai buvo panaudoti susigrąžintame Vilniuje tvarkai ir saugumui užtikrinti. Lietuvą okupavus Pranas Žižmaras NKVD areštuotas, ištremtas į Komijos lagerius, kur žuvęs atgulė nesvetingoje žemėje, toli nuo tėvynės, tačiau jo idėjos, darbai prisimintini ir šiandien, galėtų tapti stimulu patriotiniam jaunimo auklėjimui Lietuvoje.

(*Bus daugiau*)

Iš Senųjų Alksnėnų Tumelių šeimos kamieno

AGNĖ KARČIAUSKAITĖ-JANKAUSKIENĖ

Tęsinys.

Pradžią š. m. „Aušros“ 17 nr.

Petras Pacenka (1920–2000)

Petro ir Agnietės sūnus Petras baigė Punsko mokyklą ir buvo paliktas šeiminkauti tėvų ūkyje. Tačiau buvo labai gabus techniniams darbams ir norėjo toliau mokytis, tad šviesių Punsko žmonių Vainos ir Pajaujo padedamas slapta perėjo Lietuvos ir Lenkijos sieną ir nuvyko į Kauną. Iš čia buvo išsiųstas mokytis į Jiezno žemės ūkio mokyklą. Iki ateinant rusams į Lietuvą, čia jis mokėsi ir dirbo. Vėliau persikėlė į Vilnių ir

mokėsi vienoje technikos mokykloje. Tačiau prasidėjus karui mokslai nutrūko, ir Petras išvažiavo pas tėvus į Krekenavą. Čia buvo neramu. Ir rusai, ir vokiečiai gaudė jaunus vyrus ir grūdo į armiją arba prievartinius darbus Vokietijoje. Frontui einant į vakarus, tikėtasi, kad Punsko kraštas bus grąžintas Lietuvai. Tėvai labai norėjo grįžti į Punkską, į savo namus. Todėl Petras paskui frontą patraukė namo. Patyręs daug pavojų ir nuotykių, sunkiai pasiekė savo tėviškę. Tik čia jo niekas nelaukė, nebent lenkai, kurie stengėsi sugaudyti ir sunaikinti visus grįžusius lietuvius. Petras metus laiko turėjo slapstytis bunkeryje.

Jo namuose tuo metu gyveno kelios lenkų šeimos. Karo frontui nutolus į vakarus, lenkai pamažu išvyko, ir Petras pradėjo pats šeiminkauti savo namuose, sunkiai išsikovojęs ir atgavęs nuosavybę. Labai sunkūs tai buvo metai. Petras sukūrė savo šeimą – vedė kaimynų dukrą Anelę Čėplaitę. Kurį laiką jiedu labai vargo dirbdami ūkyje. Tačiau Petras sumanė išnuomoti savą ūkį susikūrusiai artelei,

Iš kairės sėdi: Agnietė Tumelytė-Pacenkienė, Pijus Jankus, Gintautas Bergas, Petras Pacenka; stovi Elena Pacenkaitė-Bergienė, Petras Pacenka (sūnus)

o pats pradėjo dirbti techninio aptarnavimo dirbtuvėse Punske. Tai buvo jo mėgstamas darbas. Namuose dar taisydavo žmonėms radijo aparatus ir kitokią techniką. Tai buvo jo laimingiausi metai.

Petras ir Anelė susilaukė sūnaus Zigmo ir dukters Ritos. Abu vaikai baigė lietuvišką Punsko licėjų.

Zigmas, taip pat gabus technikai, dirbo radijo ir telefonų skyriuje. Pasistatė namą miestelyje, vedė prekybininkę Onutę Cirušytę ir susilaukė dviejų sūnų Arkadijaus ir Andriaus. Vyresnysis Arkadijus baigė Poznanės universitete lietuvių kalbą. Andrius susidomėjo kariniais mokslais ir įsidarbino karininku Suvalkų kariniame dalinyje.

Rita, baigusi Punsko licėjų, neakivaizdiniu būdu studijavo Elko ekonomikos mokykloje. Ji – gabi menininkė. Yra nutapiusi nemažai paveikslų ir surengusi kelias savo darbų parodas. Visą laiką aktyviai dalyvauja Punsko lietuvių veikloje. 1983 m. išteko už Stasio Kutylas, kuris, būdamas gabus verslininkas, ėmėsi ūkio darbų ir galvijų auginimo bei prekybos. Rita tapo gera talkininke. Rita ir Stasys susilaukė dukters Monikos Elvyros ir sūnaus Tomo. Monika Elvyra baigė Punsko lietuvių licėjų ir studijavo lietuvių kalbą Kauno Vytauto Didžiojo universitete.

Birutė Pacenkaitė-Šnarienė (1921–2016)

Baigusi Punsko pradinę mokyklą, 1935 metais Birutė kartu su seserimi Agniete išvyko į Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją. Ją baigė 1941 m. gegužę, kai prasidėjo karas. Ne visus metus mokėsi Vilniaus universiteto Ekonomikos fakultete. Užėję vokiečiai uždarė universitetą ir mokslai nutrūko. Kurį laiką dirbo konservų fabrike sekretore, o vėliau vokiečių įstaigoje vertėja. Baigiantis karui ir artėjant frontui, iš šio darbo išėjo ir išvažiavo į Krekenavą, kur buvo

Birutė Pacenkaitė-Šnarienė su seserimi Natalyte

atitremti tėvai su jaunesnėmis seserimis iš Punsko.

Nuo pat vaikystės Birutė svajojo apie teatrą. Vaidino mokyklos vakarėliuose, pati kūrė vaidinimėlius ir vaidino su vaikais ganydama. Būdamama Krekenavoje, sužinojo apie Panevėžio dramos teatrą, kad jis kviečia jaunos žmones į teatro studiją. Nuvažiavo ir buvo priimta. Pabuvusi jame metus, sumanė toliau mokytis. Paliko teatrą, išvažiavo į Vilnių ir įstojo į Pedagoginio instituto Pedagogikos-psichologijos fakultetą. Jį baigė 1949 metais ir buvo palikta dėstytoja tame pačiame institute. Tačiau KGB suėmus seserį Agnę, atleista iš dėstytojos pareigų kaip nepatikima tarybinei santvarkai. Rudenį pasiprašė darbo Vilniaus 2-ojoje mergaičių vidurinėje mokykloje, vėliau pavadintoje Salomėjos Nėries vardu. Viennerius metus dirbo pradinėse klasėse, o vėliau dėstė psichologiją ir logiką vyresnėse klasėse. Tačiau po kelerių metų šie dalykai buvo išmesti iš mokyklų programų, ir ji toliau dėstė tik lietuvių kalbą. Dar kurį laiką vadovavo Pedagoginio instituto studentams, atliekantiems praktiką šioje mokykloje. Be dėstomo dalyko, ji

užsiėmė dar ir savo mėgstama veikla – vadovavo mokinių dramos būreliui, kuris dažnai laimėdavo gana aukštas vietas konkursuose. Mokykloje išdirbo iki 1979-ųjų.

1950 metais Birutė išteko už Jono Šnaro, kuris atvyko į Vilnių iš Žemaitijos, iš Kuršėnų. Čia jis gavo darbo kurčiųjų mokykloje-internate. Pradžioje dirbo auklėtoju, vėliau mokytoju ir pagaliau direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams. Bedirbdamas baigė Šiaulių pedagoginiame institute defektologijos mokslus ir įsigijo oligofreno (protiškai atsilikusių vaikų mokytojo) ir logopedo (turinčių kalbos defektų vaikų mokytojo) specialybes. Maskvoje įsigijo surdopedagogo (kurčiųjų mokymo) ir akupedo (akustikos kurčiųjų mokykloje) specialybes. Mokykloje dirbo labai sėkmingai, įvedė nemažai naujovių darbe su kurčiaisiais. Buvo mylimas mokinių ir gerbiamas bendradarbių. Savo patirtį apibendrino. Parašė keletą vertingų darbų apie kurčiuosius, jų auklėjimą ir mokymą. Kai kurie darbai buvo paskelbti pedagoginėje spaudoje. Išėjęs į pensiją, kartu su žmona keletą metų dirbo Knygų rū-

muose. Vėliau rūpinosi jau tik savo sodu. Visus stebino kruopštumu ir išradingumu. Laisvu laiku daug skaitė, domėjosi poezija ir filosofija. Užrašinėjo ir savo apmąstymus. 2007 metais rimtai susirgo ir mirė. Palaidotas Vilniaus Sudervės kapinėse.

Birutė ir Jonas susilaukė dviejų sūnų Arvydo ir Marijaus. Abu jie mokėsi Salomėjos Nėries vidurinėje mokykloje. Vaikystėje ir jau būdami jaunuoliai dainavo „Ažuoliuko“ chore. Kartu mokėsi ir groti: Arvydas pianinu, Marijus smuiku. Arvydas, baigęs mokyklą, įstojo į Vilniaus inžinerinį statybos institutą (automobilių ir autoūkio specialybė). Baigęs šiuos mokslus, jis įsigijo inžinieriaus mechaniko kvalifikaciją. Įsidarbino Lietuvos radijo ir televizijos komitete žurnalistu technikos klausimais. Dar bestudijuodamas pradėjo domėtis estradine muzika. Su bendraminčiais draugais dalyvavo estradinėje grupėje „Hiperbolė“, buvo būgnininkas. Bet tuo metu atsitiko nelaimė – Arvydas susižeidė akį. Nutolo nuo žurnalistikos ir ėmėsi darbo pagal

Grupė „Hiperbolė“. Arvydas Šnaras – antras iš kairės

savo specialybę – automobilių remonto. Pradėjo labiau domėtis naujovėmis automobilių remonto srityje. Vėliau dirbo vadybininku, technikos direktoriumi UAB Finnsa. 1978 metais vedė žurnalistę Birutę Litvinaitę. Su žmona susilaukė sūnaus Jorigio.

Marijus, baigęs aštuonias klases,

įstojo į Aukštesniąją Tallat-Kelpšos muzikos mokyklą, styginių klase. Ją baigęs, mokslus tęsė Vilniaus konservatorijoje. Baigdamas įsigijo smuikininko atlikėjo ir pedagogo specialybę. Dar besimokydamas Tallat-Kelpšos mokykloje, pradėjo groti ir dainuoti Mataičio vadovaujama folkloro ansamblyje. Vėliau pats kūrė dainas ir instrumentinę muziką spektakliams, dainavo ir grojo savo sukurtame estradiniame ansamblyje ir V. Kernagio vadovaujama „Dainos teatre“. Pats išmoko groti klasikine gitara. Ilgus metus grojo kompozitoriaus Klovos vadovaujama folkloro ansamblyje ir Foko vadovaujamoje grupėje „Sutaras“. Kartu su jais gastroliavo įvairiose užsienio šalyse: Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Islandijoje, Amerikoje, Norvegijoje, Švedijoje, Kinijoje ir kt. Buvo gabus ir dailei – piešė, drožinėjo iš medžio, labai domėjosi gamta, norėjo būti girininku. Kaime užveisė jauną sodą, pasodino beržų alėją, spygliuočių giraitę. 1980 metais vedė žurnalistę Viktoriją Stundytę, su ja susilaukė sūnaus Povilo.

(Bus daugiau)

Straipsnis spausdintas „Terra Jatwenzorum“ 15 tomo 1 dalyje.

Marijus Šnaras

Minėtuvės Punske

ALMA ADAMKIENĖ
1927 02 10–2023 05 21

Alma Nutautaitė-Adamkienė – lietuvių filantropė, visuomenės veikėja, LR Prezidento Valdo Adamkaus žmona, buvusi pirmoji šalies dama.

Gimė Šiauliuose. 1944 m. tarybinei kariuomenei veržiantis į Lietuvą, Nutautų šeimai teko bėgti ir prieglobsčio prašyti Vokietijoje. Alma čia baigė Eichšteto lietuvių gimnaziją, čia ji susipažino ir su Valdu Adamkumi, kuris šioje gimnazijoje mokėsi lietuvių kalbos. Vėliau studijavo Erlangeno universiteto Filologijos fakultete, Bavarijoje. 1949 m. šeima persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas.

1951 m. Alma ištekėjo už Valdo Adamkaus. Nuo 1962 m. net dvidešimt penkerius metus ji vadovavo JAV lietuvių bendruomenės aktyvisto Juozo Bačiūno įsigyti Tabor Farmos vasarvieteį, kuri tapo svarbiu lietuvių centru.

Dar 1997 m. rudenį vykstant prezidento rinkimų kampanijai, Alma Adamkienė nusprendė: kad ir kaip baigtųsi rinkimai, ji Lietuvoje pradės labdarinę veiklą. 1999 m. buvo įkurtas Almos Adamkienės labdaros ir paramos fondas, kurio paskirtis

– padėti vaikams. Per penkiolika savo veiklos metų suteikė paramą 45 provincijos mokykloms, vaikų ligoninėms, globos namams ir vykdė įvairius labdaros projektus.

Nepaprastai šilta, miela, nuoširdi, visuomet besišypsanti, besąlygiškai mylinti ir remianti savo vyrą moteris, pirmoji šalies dama Alma Adamkienė amžinojo poilsio atgulė Kauno Petrašiūnų kapinėse.

*Kiekvienas palieka pėdą žemėje,
Kai einame laukais.*

*Jei gilios – jos ilgai išlieka,
Jei teisingos – jos tampa keliais.*

ZITA KELMICKAITĖ
1951 10 19–2023 05 27

Klaipėdietė, lietuvių etnomuzikologė, Lietuvos radijo ir televizijos muzikos laidų redaktorė, renginių vedėja, Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narė. Baigė Lietuvos konservatorijos Juozo Gaudrimo klasę, vėliau Leningrado teatro, muzikos ir kinematografijos institute aspirantūrą – muzikologiją. Lietuvos muzikos akademijos dėstytoja. Ilgametė Vilniaus universiteto folkloro ansamblio „Ratilio“ vadovė. Daug metų kūrė TV muzikos laidas, rašė scenarijus

televizijos filmams, daugelio meno festivalių iniciatorė ir vadovė.

Zita Kelmickaitė vedė keletą laidų: Lietuvos radijuje – „Neišjunk televizoriaus“, Lietuvos televizijoje – „Gyvenimo ratu su Zita Kelmickaite“, „Ryto suktinis“, „Toks gyvenimas su Zita Kelmickaite“. Dalyvavo kaip komisijos narė TV muzikiniuose projektuose „Auksinis balsas“, „Lietuvos dainų dešimtukas“, „Triumfo arka“ ar „Chorų karai“.

Apdovanojta Jono Basanavičiaus premija, Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi, LR kultūros ministerijos apdovanojimu – garbės ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi.

Televizijos žiūrovų ir kolegų atmintyje Zita Kelmickaitė visuomet išliks kaip temperamentinga ir nunistygstanti vietoje. Ji buvo nepaprastai žmogiška, talentinga ir charizmatiška, turėjo unikalią savybę rasti bendrą kalbą ir su vaiku, ir su senjoru. Zita buvo ta žurnalistė, kuri atrodavo talentus atokiausiuose Lietuvos kampeliuose, mokėjo išvelgti Lietuvos regionų autentiškumą. Ji buvo mylima ir televizijos žiūrovų, ir socialinių tinklų skaitytojų.

Tai didelis praradimas visai Lietuvai. Zita sakėsi per gyvenimą keliavusi su mintimi, kad jei tik nori – viską gali iškęsti: „Nereikia būti įnoringam – į gyvenimą reikia žvelgti su šypsniu. Na ir kas, jei šiandien nepasisėkė, gal rytoj pasiseks.“

Mes tokie laikini – kaip lietus, į žemę nupuolęs.

Ir tokie amžini – kaip erdvė, kaip žodžiai, kaip molis...

STANISLOVAS KAVALIAUSKAS
1949 07 15–2023 05 27

Po sunkios ligos amžinybėn iškeliauvo buvęs Vilniaus etninės kultūros centro direktorės pavaduotojas ir ilgametis laidos „Duokim garo!“ vedėjas Stanislovas Kavaliauskas.

Stanislovas gimė Telšiuose. Daina ir kultūra jis susidomėjo dar mokyklos laikais, grojo mokyklos ir kultūros namų pučiamųjų orkestruose, dainavo choruose, jaunimo estradiniame ansamblyje. Nors buvo muzikalus, po mokyklos pasirinko lituanistikos studijas. Būdamas studentas, dalyvavo Vilniaus universiteto folkloro ansamblyje, kuris dabar vadinasi „Ratilio“. Po studijų keliai nuvedė į Mokslų akademijos folkloro ansamblį, vėliau ir į „Ūlos“ folkloro ansamblį, kurio veikloje dalyvavo ir pastaraisiais metais.

Stanislovas Kavaliauskas ne vienus metus dirbo Vilniaus etninės kultūros centre. Ilgametis folkloro festivalio „Skamba skamba kankliai“ projektų vadovas ir renginių vedėjas. „Visi tie metai – gražus pasibuvimas su bendraminčiais, su dvasios broliais ir seserimis, nes muzikantams ir dainininkams yra duota daugiau nei visiems kitiems, tai iš tiesų dvasingi žmonės“, – buvo pasakojęs. LRT žiūrovai iki šiol prisimena ilgametį „Duokim garo!“ vedėją

Stanislovą, kuris du dešimtmečius pažindino žiūrovus su lietuviška daina, folkloro unikalumu, savo pozityvia energija ir visada maloniu žodžiu telkė auditoriją.

*Lemties lėmimu gyvenimo verpstės siūlas nutrūksta,
Skaudžiu aidu atsiliepdamas gyvųjų širdyse...*

DAIVA VAIČIULYTĖ
1996 09 18–2022 08 29

Punskietė Daiva nuo mažų dienų trykšdavo begaliniu entuziazmu ir džiugindavo kitus savo šypsena veide. Pasižymėjo neeilinėmis savybėmis – aštriu protu, gebėjimu logiškai mąstyti bei kūrybiškumu. Besimokydama Punsko mokyklose, aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Tuomet išsigrynino ir Daivos pagrindinė aistra – skaitymas. Knygų puslapiuose surašytos istorijos pakviesdavo ją į labiausiai netikėtas gyvenimo keliones, kurių ji labai laukdavo.

Baigusi mokyklą, nebijodama iššūkių, pasirinko be galo sudėtingas sinologijos studijas Gdansko universitete. Jas tęsė Kinijoje. Daivos begalinis noras padėti kitiems, pradžiuginti artimus ir suteikti vilties

įkvėpė ne vieną šeimos narį, draugą ar pažįstamą.

Mirtis per silpna sunaikinti prisiminimus ir užgožti Daivos paliktą šviesą. Jos džiaugsmas, krykštavimas ir išdalinta begalinė meilė yra ir visuomet išliks daug stipresni už bet kokią tamsą.

*Žeme, kodėl prieš save priglausti skubi
Tuos, kurie teikia viltį, paguodą,
Kurie tauria ir jautria širdimi
Save kitiems atiduoda?*

IRENA BAGANIENĖ
1934 11 18–2023 01 21

Irena Vaičiulytė – jauniausia Ievos ir Kastanto Vaičiulių iš Ozkinių dukra. Baigusi Suvalkų ekonomikos licėjų visą gyvenimą dirbo buhalterė Suvalkuose ir Punsko valsčiaus kooperatyve. Šeimą sukūrusi su Stanislovu Baganu susilaukė dukros Jūratės, vienos anūkėlės ir dviejų proanūkių.

Jaunystėje Irena buvo aktyvi saviaveiklininkė. Ji drauge su vyru šoko lietuvių liaudies šokių grupėje, 1958 m. dalyvavo pirmame klijimo teatro pastatytame spektaklyje.

Irena buvo kukli, nuoširdi moteris, mylėjo savo gimtąjį kraštą, kultūrą, buvo uoli katalikė.

*Tyliai kaip žvakės užgęsta žmonės,
Dovanoję gyvybę, šviesą ir meilę.*

JULIJA DRŪTIENĖ
1929 12 07–2023 02 20

Julija kilusi iš Ramonų kaimo. Gyvenime patyrusi visko, neišbarstė tauriausių jausmų. Buvo partizanų ryšininkė, artimai bendravo su Jurgiu Krikščiūnu ir Vytautu Prabuliu.

1952 m. sukūrė šeimą su Vytautu Drūčiu, užaugino sūnų Valdą ir dukrą Renatą, susilaukė keturių anūkų, dviejų proanūkių. Ilgus metus dirbo Punsko banke buhalterijoje.

Šilta ir nuoširdi Punsko miestelio gyventoja mylėjo gyvenimą, žmones, bet labiausiai gėles ir vaikus. Kadangi savų arti nebuvo, ji meilę dalindavo svetimiams. Padėjo auginti pažįstamų bei kaimynų vaikučius.

Mirtis kaip gyvenimas – turi savo laiką...

ELENA VIGANAUSKIENĖ
1935 04 04–2023 02 24

Elena gimė Kaminskų šeimoje Kampuočiuose. Augo su sese Onute ir broliu Petru. Su vyru Zenonu Viganausku susilaukė dviejų vaikų ir trijų anūkų. Ilgus metus sopranu giedojo Punsko bažnyčios chore, gedulingo rožinio malda amžinybėn palydėjo daugelį apylinkės gyventojų.

Elena buvo meniškos sielos moteris. Ji – žinoma Punsko krašto audėja, Lenkijos tautodailininkų sąjungos narė. Ausdavo daugianytes lovatieses, staltieses, rinktinis rankšluosčius, kilimus.

*Nutrūko kanklių skambanti styga,
Nutilo širdimi austa daina...*

KASTANTAS PEČIULIS
1938 04 19–2023 04 04

Kastantas kilęs iš Pelelių kaimo. Nuo pat jaunystės jį traukė staliaus ir statybininko darbai, šiomis kryptimis ir lavinosi. Punsko ir Suvalkų apylinkėse išliko daug namų,

staliaus darbų, liudijančių Kastanto talentą, darbštumą ir išmonę. Šeimą sukūręs su Elena Ramanauskaite, susilaukė dviejų vaikų: Aurelijos ir Jono, šešių anūkų bei penkių proanūkių. Savo gyvenimą susiejo su Punksku, nors vieną dešimtmetį pragyveno Suvalkuose.

Pečiulių šeima buvo labai darini, sutuoktiniai kartu nugyveno 60 metų. Tėvai dėjo daug pastangų, kad vaikai užaugtų geri, dori, mylintys Dievą ir Tėvynę žmonės. Kastantas labai didžiavosi savo ainiais, visus nepaprastai mylėjo ir gerbė.

*Akimirka. Ir lūkesčiai sustoja,
Juos netikėtai paslepia lemtis...
O kas gi lieka? Kas stipriau už mirtį?
Tai atminimas, meilė ir viltis...*

ALDONA AGURKIENĖ
1942 01 25–2023 05 26

Aldona Talaišytė kilusi iš Šlynakiemio kaimo. Vos 7-erių kartu su tėvais buvo ištremta į Lenkijos vakarus. Nors augo lenkiškoje aplinkoje, vis dėlto tėvams labai rūpėjo, kad vaikai kalbėtų, dainuotų, poteriautų lietuviškai. Į tėviškę Aldutė grįžo sulaukusi 18-os. Sukūrė šeimą, užaugino keturis vaikus, sulaukė vienuolikos anūkų ir šešių proanūkių.

Nors gyvenimas vedė labai vingiuotais ir duobėtais keliais, ji visuomet būdavo linksma, energinga, besišypsanti. Nepaprastai mėgo bendrauti su žmonėmis, dainuoti, skleidė nuoširdumą ir meilę aplinkiniams.

Išeina... Vienas po kito išeina.

Kaip mums Jus sulaukyti?!

Kaip pasakyti, kad Jūs reikalingi?

Kad be Jūsų žemėje tuščia?..

VYTAUTAS PAJAUJIS

1946 02 12–2023 05 29

Vytautas – Ožkinių kaimo gyventojas. Iš keturių Pajaujų vaikų buvo vienintelis sūnus, tad jam teko perimti iš tėvų ūkį. Taip ir neišsipildė jo svajonė tapti kariu. Ūkininkavimas nebuvo Vytauto pašaukimas, todėl jis dirbo profesionaliu vairuotoju: pradžioje vairavo sunkvežimius, po to keleivinius autobusus. Tiek jaunystėje, tiek ir iki paskutinių gyvenimo dienų buvo uolus dainininkas. Dainavo „Dzūkijos“ chore, „Tėviškės aiduose“. Giedojo bažnyčios chore, šermenų metu.

Su žmona Valentina susilaukė trijų vaikų, šešių anūkų. Domėjosi technikos pažanga, pasaulio įdomybėmis, išvelgė interneto platybę. Baigęs informatikos kursus

įsigijo nešiojamąjį kompiuterį. Priėmė prie interneto leido jam plėsti savo akiratį.

Nežadinkite manęs nei ašara, nei sielvarto rauda,

Palaiminkite amžinąjį miegą prisiminimais ir malda...

BRONĖ MAKUSKIENĖ

1928 05 19–2023 06 13

Bronė kilusi iš Kreivėnų kaimo, augo daugiavaikėje Sakavičių šeimoje. Likimas jai teko itin žiaurus: anksti tapo našlaite, vėliau patyrė iškeldinimą iš gimtinės, grįžo į tuščius namus. Ištekėjusi už kreivėniškio Juozo Makausko, užaugino penkis vaikus, sulaukė vienuolikos anūkų, vieno proanūkio. Malonumą jai teikdavo rankdarbiai: mėgo nerti ant rėmų užuolaidas, servetėles, lovatieses, siuvinėjo. Turėdama gerą balsą, giedodavo šermenyse. Iki pat gyvenimo pabaigos dainavo ir mėgo klausytis dainų.

Nors pati Bronė gyvenime patyrė daug skriaudos ir neteisybės, niekada nebuvo kerštinga, stengėsi išlikti teisinga ir atlaidi.

Lai tėviškės beržai šlamės

Jums amžiną poilsio giesmę...

VYTAUTAS KALEINYKAS

1949 07 28–2023 06 22

Vytautas gimė ir augo Paliūnų kaime. Sukūręs šeimą su Danute Valinčiūte, pasistatė namą Punske, susilaukė dviejų vaikų, penkių anūkų. Tai reto darbštumo žmogus. Jo namų aplinka visuomet buvo pavyzdinai sutvarkyta. Jis gyveno ne dėl savęs, o dėl šeimos ir vaikų. Visuomet stengėsi, kad artimieji būtų viskuo aprūpinti. Labai mėgdavo savo anūkių dainavimą. Didžiudavosi jų duetu, vis prašydavo mergaičių, kad padainuotų.

Klastinga liga Vytautą užklupo ne laiku ir netikėtai. Nors labai norėjo gyventi ir iš paskutiniųjų kabinosi į gyvenimą, vis dėlto pralaimėjo... Visuomet besišypsantis, reiklus sau ir kitiems, geranoriškas, nuoširdus ir paslaugus – toks išliks Vytautas Kaleinykas mūsų atmintyje.

Tėve, meilę dosniai dalijai, rūpesčiu gaubei kiekvieną mūsų žingsnį, Išėjai... nebesugrįžti...

BRONIUS AGURKIS

1966 08 24–2023 06 23

Bronius gimė Šlynakiemio kaime, augo daugiavaikėje šeimoje, kur išmoko atsakomybės ir meilės

darbui, savo kraštui, lietuviškam žodžiui ir Dievui. Grįžęs iš kariuomenės, šeimą sukūrė su licėjaus suolo drauge Violeta Kuosaite, atsikėlė gyventi į Vaitakiemį. Susilaukė dukros ir sūnaus. Su didele meile ir atsakingumu petys petin kartu su žmona dalijosi skausmu ir džiaugsmu. Labai mylėjo savo tris anūkus, didžiavosi jais ir skiepijo įgytas vertybes.

Bronius visada buvo nuoširdus, atviras žmonėms. Gerus žodžius, šypseną, patarimus dalindavo visiems, kam to reikėdavo. Kiekvienas sekmadienis prasidėdavo malda bažnyčioje. Bronius buvo aktyvus procesijų dalyvis. Tačiau negandos neaplenkė šeimos. Jauną vyrą pakirto sunki liga.

*Tu anapus jau laimės,
Anapus jau skausmo
Ir anapus dienos ir nakties...*

JUOZAS SAVICKAS
1949 03 26–2023 09 07

Juozo tėviškė – Vaičiuliškių kaimas. Čia jis pradėjo savo pirmąjį darbą, čia patyrė ir skaudžią avariją, traktoriaus priekaba sugniuždė jam kojos kaulą. Dvejus metus buvo globojamas gydymo įstaigų. Ligoninėje

susipažino su būsima žmona Onute Krakauskaite.

Savo lizdą Juozas pradėjo kurti būtent Seinuose, tačiau nelengva tuo metu ten buvę gyventi, nes buvo aršiai kovojama su lietuvybe. Todėl Juozas nusprendė grįžti į Punkską. Ugniagesių gatvėje šeima pasistatė savo namą ir gražiai įsikūrė. Juozas su Onute užaugino du vaikus, sulaukė trijų anūkų, kartu atšventė auksines vestuves.

Jaunystėje, kuomet buvo energingas ir žvalus, Juozas labai mielai dalyvavo saviveikloje: grojo armonika kapeloje „Klumpė“, vaidino klijimo teatre.

Geranoriškas, šiltas ir mielas Juozas Savickas dalijo save visiems, ypač vaikams ir anūkams, kuriuos labai mylėjo...

*Tik brangus prisiminimas liko.
Juodas gedulas, skaudi rauda.
Niekas kitas negalės pakeisti
Mylimo tėvelio niekada...*

PETRAS DZEMIONAS
1958 11 11–2023 09 30

Sunkios ligos nualintas amžinojo poilsio pas Aukščiausiąjį iškeliavo Punksko gyventojas, ilgametis miestelio seniūnas Petras Dzemionas.

Petras gimė ir augo Valinčių kaime

su dviem vyresnėmis sesėmis. Įsigijęs ūkį Punske ir susituokęs su Onute Kibišyte pradėjo sukurti savo lizdą Liepų gatvėje. Su žmona užaugino tris sūnus, sulaukė septynių anūkų.

Petras nenusėdėdavo namuose, labai mėgo bendrauti su žmonėmis. Jam susitikimai su kaimynais, draugais buvo mielesni už viską. Galbūt todėl per 28-erius metus atsakingai ėjo Punksko miestelio seniūno pareigas. Buvo ir darbštus, ir nuotaikingas, visų gerbiamas ir mylimas vyras. *Skuba sustojo, darbai pavargo, į pašalį atidėta ligų našta.*

Tik angelas ramus ant rankų vėlei laiko ir laimina visus tylia malda...

Vėlinių minėtuovėse taip pat prisiminti asmenys, apie kuriuos rašyta „Aušroje“:

Prelatas Edmundas Putrimas
(1959 09 03–2022 11 15),

Juozas Vaznelis
(1946 03 30–2023 03 13),

Anelė Vaicekauskienė
(1937 04 02–2023 08 19),

Petronėlė Berneckienė
(1939 06 11–2023 08 22),

Juozas Bukauskas
(1950 09 17–2023 09 04).

Buvęs LVKD instruktorius Juozas Bukauskas

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Rugsėjo 4-osios rytą, kai rūkas gaubė kelius ir pamiškes, Suvalkų ligoninėje mirė buvęs Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) instruktorius Juozas Bukauskas.

Juozas gimė Stasio ir Kotrynos (Pečiulytės) Bukauskų šeimoje 1950 m. rugsėjo 17 d. Jis buvo vyriausias sūnus, turėjo jaunesnę sesę Jadvygą, brolių Česių (miręs prieš 11 metų) ir jauniausią brolių Antaną. Juozas baigė Punsko licėjų, ekonomikos mokslus Balstogėje. Neplanavo būti ūkininkas, jam patiko matematika. Tėvai savo 16 ha žemės ūkį buvo kuriam laikui perdavę susikūrusiam Pelelių kolūkiui, čia ir patys ėjo dirbti. Vaikus paglobodavo seneliai. Po kiek metų žemė vėl grįžo pas savininkus. Ūkininkauti namuose pasiliko sūnus Česius. Jam anksti mirus, ūkį perėmė Juozas, anksčiau nemažai metų išdirbęs LVKD instruktoriumi. Didesnę dalį žemės išnuomojo kaimynams, sau sodino bulvių, daržovių.

Kaimų žmonės mena Juozą kaip uolų, aktyvų, kūrybingą Draugijos veikėją, motociklu, dviračiu ar pėsčiomis užsukdavusį į visus sodžius. Atstovaudamas LVKD kaip instruktorius padėdavo Draugijos kaimų rateliams organizuoti, skatino kultūrinę veiklą – statyti vaidinimus, kurti ansambliukus, vežė muzikos instrumentus, kino juostas, spektaklių vaidmenų tekstus, dainų žodžius. O kiek protokolų parašęs savo

gražia, lygia rašysena – iš kiekvieno kaimo ratelio susirinkimo išliko kaip ataskaita. Be galo mėgo su žmonėmis bendrauti ir kuo nors padėti, kad palaikytų lietuviybę.

Žinoma, visi jauni, smagūs, gražūs, kupini energijos po darbų ūkiuose norėdavo susibėgti į svetaines ar pasikirus namus pasibūti, pažiūrėti Juozo atvežtą filmą apie Lietuvą, o minint Dariaus ir Girėno žūties 50-ąsias metines – apie šiuos didvyrius lakūnus. Energijos ir drąsos įgavę vienas per kitą svarstė kaimai, kuris kokį vaidinimą pastatys, kokią dainą sąskrydžiui paruoš.

Ne vien Juozas kalbino veikti. Buvo daug gabių žmonių kiekvienam kaime. Vienas jų – Jonas

Marcinkevičius, Klevuose vadintas Štrausu. Nors groti jis ir nemokėjo, bet toks kūrybingas buvo kaip minėtas genijus. Būtent Jonas Juozui talkino kuriant kabaretą. Seinuose ne vienus metus linksmina žiurovus komedijomis ir kabaretais, kuriuose armonikomis pritarė Vitas Kubilius ir Adomas Kubilius, gitara Stasys Palionis iš Radžiūčių. Gediminas Kraužlys talkino ir dar kiti, keisdami vieni kitus. Dalyvavo taip pat Juozas Jančiulis, gimęs Žagariuose, gyvenęs Seinuose, bei Onutė Vailionytė iš Vidugirių. Juozas Bukauskas išvis juokingai elgėsi, nereikėjo jam daug žodžių. Jis buvo lieknas vyras, kaip ir broliai. Aukšti ir tėvai buvo. Visi didelio ūgio, netoli 2 m.

1981 m. Juozas vaidino pagrindinį veikėją Jurgį Rusteiką S. Kymantaitės-Ciurlionienės veikale „Aušros sūnūs“, kurį režisavo Algirdas Nevulis. Motiną Rusteikienę vaidino Elena Nevulienė, tėvą Rusteiką Emilius Marcinkevičius, dukrą Rožę – Stasė Slavėnaitė.

Ne vienas taip pat pamenam, kaip Juozas Bukauskas lankydavosi mokyklose. Jis kartu su lietuvių kalbos mokytojais ruošė lietuvių kalbos ir žinių apie Lietuvą bei savo kraštą konkursus.

Metai greit lėkė, o Juozas – vienišius, mylintis gimtinę, savo kraštą – turtų nesukrovė, šeimos nesukūrė, svetur nekeliavo, namuose jam buvo geriausia. Visas gyvenimas prabėgo gimtajame Pelelių kaime. Jam kiekvienas mūsų sodžius su darbščiais žmonėmis buvo labai artimas, mielas širdžiai.

Juozas Bukauskas

1981 m. Vidugiriuose, Kastanto Moliušio kluone, Seinų saviveiklininkai suvaidino „Aušros sūnus“ (režisierius Algirdas Nevulis). Iš kairės: Gediminas Kraužlys, Juozas Bukauskas, Stasė Slavėnaitė, Elena Nevulienė

Anksti mirus namuose ūkininkavusiam broliui, pats atsisakė pareigų LVKD. Žmonės patyliukais klausinėjo, kur Juozas, instruktorius, tiek patarimų teikęs, gerumu besidalijęs. Nutrūko veikla, bet jo galvoje visada kirbėjo mintis dar ką nors nuveikti. Pritrūko drąsos ir ryžto. Deja, metaiėjo ir praėjo... Liko daug neišsipildžiusių svajonių.

Sutrikus sveikatai nuvyko pasigydyti, bet jau nesugrįžo namo. Ankstyvą rugsėjo rytą gervėms būriuojantis skristi į šiltuosius kraštus išskrido ir jo siela...

„Pas daktarus eiti vis vengė, bet galop išdrįso. Galbūt per vėlai sumanė gydytis... Mirė Suvalkų ligoninėje, nesulaukęs 73 metų“, – sako brolis Antanas Bukauskas.

Buvęs LVKD sekretorius Algirdas Nevulis pasakoja: „Juozas Bukauskas iš Pelelių kaimo dirbo Draugijoje kaip etatinis, kaip instruktorius, biure ir vyko į kaimus. Jam nesunku buvo bendrauti lietuvių kalba ir puikiai rašė, nes buvo baigęs Punsko licėjų, paskui su mano žmona Elena neakivaizdiniu būdu ekonomikos mokslus Balstogės technikume.

Gabus vyrukas, mokėjo skatinti kultūrinę veiklą kaimuose. Prisidėjo prie sąskrydžių rengimo, ragino, kad kuo daugiau kolektyvų kasmet dalyvautų, ruošė šventes, susijusias su Lietuva, pranešimus, vežė paskaitas, kurias paruošdavo mūsų mokytojai Juozas Sigitas Paransevičius, Jonas

Stoskeliūnas, Algis Uzdila bei Eugenijus Petruškevičius. Kai nupirkom projektorių, rodė filmus, kurių gavdavom nemokamai iš Lietuvos. Jis buvo gyvas, paslaugus, kūrybingas, kultūringas. Dariaus ir Girėno paminklui Pščelnike restauruoti Juozas rinko lėšas, nario mokestį.“

Elena Nevulienė prisimena: „Jam toli buvo atvykti į repeticijas iš Pelelių, todėl kiek laiko pas mus namuose gyveno. Draugijos biuras buvo Raudonosios armijos (vėliau – Pilsudskio) gatvėje, namo nr. 9 antram aukšte. Apačioje, didelėj salėj, repetavom. Buvo nupirkti instrumentai, tai ir ansamblis, ir choras sueidavom. Mūsų jauniausias sūnus Arūnas labai verkdamas, kai per vaidinimą Juozas „nušautas“ krisdavo ant žemės. Tas mūsų vaikas labai buvo su Juozu susigyvenęs, todėl jaudindavosi, mat nesuprato, kad jis tik vaidina... Gerai Juozas veikė, draugiškas buvo. Laikai keitėsi, ir jam mažėjo pareigų. Galiausiai pats atsisakė darbo LVKD.“

Dėkoju pasisakiusiesiems.

Iš kairės: Algirdas Nevulis, du lakūnai iš Kauno (vienas su žmona), Kristina Dapkevičiūtė, Juozas Bukauskas, Elena Nevulienė. Seinai, 1977 m. rugpjūtis

Lietuvos žiniasklaida

2023 10 23–11 05

Po 2020 metų Seimo rinkimų kartu su konservatoriais (Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionimis demokratais) ir Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžiu sudarant valdančiąją koaliciją ir jos darbe aktyviai dalyvavo taip pat tik prieš metus susikūrusi Laisvės partija (LP). Ji pirmą kartą varžydama rinkimuose gavo 11 mandatų. Anot pačios LP, ji patraukė pirmiausia jaunąją rinkėjų kartą, nes savo programoje žadėjo inicijuoti Konstitucijos pataisą siekiant įteisinti civilinę santuoką tos pačios lyties asmenims, taip pat – švelninti narkotikų politiką įteisinant kanapes. Savo tikslus pasiekti LP galėjo tik palaikoma koalicijos partnerių, pirmiausia – konservatorių, kurie parlamente gavo 50 mandatų. Tarp politologų nuo koalicijos sudarymo dienos buvo abejojančiųjų, kaip pasiseks suderinti tokias novatoriškas „laisviečių“ nuostatas dėl šeimos institucijos, pavyzdžiui, su užkietėjusiais konservatoriais.

Iš pradžių tarp koalicijos partnerių buvo demonstruojama didelė meilė ir vienybė, tačiau bėgo mėnesiai, metai, o LP niekaip nesisekė surinkti reikiamų palaikymo balsų savo priešrinkiminiams pažadams įvykdyti. Tarp nepalaikančiųjų naujoviškos šeimos ir kanapių legalizavimo idėjų vis būdavo ir koalicijos partnerių. Be abejo, LP pradėjo „imti nervai“. Vis dažniau į žiniasklaidą prasprūsdavo žinių apie nesutarimus koalicijoje, o „laisviečiai“ žadėjo už savo idėjų nepalaikymą nelikti skolingi kolegoms kituose balsavimuose.

Prieš metus tarp koalicijos partnerių kilo nemaža trintis su siūlymais vieni kitiems „šliaužti į visas puses“, kai LP pasipriešino konservatorės

Ingridos Šimonytės vadovaujamos Vyriausybės valiai, kiek laiko turi būti pratęstas sumažintas 9 proc. pridėtinės vertės mokesčio tarifas maitinimo sektoriui. Dar vienas iš ženklų, kad meilė tarp koalicijos partnerių blėsta, pasireiškė prieš keletą savaitių ėmus svarstyti nekilnojamojo turto mokesčio pakeitimo projektą. „Laisviečiai“ pirmiausia partijos pirmininkės, ekonomikos ir inovacijų ministrės Aušrinės Armonaitės ir jos pirmojo pavaduotojo bei Laisvės frakcijos Seime seniūno Vytauto Mitalo lūpomis ne kartą pareiškė, kad jie nepalaiko nekilnojamojo turto mokesčio keitimo idėjos (dabar mokeskis mokamas nuo 150 tūkst. eurų vertės nekilnojamojo turto).

Kaip rašė portalas lrt.lt, A. Armonaitė tikino, jog nepritardama mokesčiui jos vadovaujama politinė jėga nepažeidžia koalicijos susitarimų. „Nei koalicijos sutartyje, nei Vyriausybės programoje nėra tokio mokesčio. Dėl to nesijaučiame, kad kažką pažeidžiame“, – sakė A. Armonaitė. <...> A. Armonaitė taip pat pabrėžė, jog Laisvės partija neprieštaruoja pačiam NT mokesčiui, tik kritikuoja koalicijos partnerių pateiktus pakeitimus.“

Panašu, kad konfliktas dėl nekilnojamojo turto mokesčio pataisų tarp valdančiųjų pasiekė tokį lygį, kad, pasak portalo lrytas.lt, kalbinti valdantieji pripažįsta, jog dabar jų bendravimas iš esmės vyksta per žiniasklaidos priemones.

O dienraštis „Lietuvos rytas“ rašė apie negirdėtą LP demarsą kitų koalicijos partnerių atžvilgiu: „laisviečiai“ ignoravo valdančiųjų pasitarimą. „Arba nesikalba visai, arba plūstasi, ir tai vis dažniau vyksta

jau ne už uždarytų durų, bet ir viešai. Santykių aiškinimasis pastaruoju metu tapo valdančiųjų kasdienybe. Vis dėlto tai, kas tarp koalicijos partnerių dėjosi praėjusį trečiadienį, pranoko net didžiausių dramos mėgėjų lūkesčius. „Jau atrodė, kad Laisvės partija išėjo ir koalicijos nėra“, – dėl maištauti ėmusių koalicijos partnerių atrodė kiek supanikavę konservatoriai. Pirmą kartą per trejus koalicijos gyvavimo metus nė vienas „laisvietis“ neprisijungė prie valdančiųjų frakcijų vadovų pasitarimo, kuriame paprastai aptariama kitos dienos Seimo plenarinio posėdžio darbotvarkė.

<...> Šaltinių teigimu, LP vadovai neįspėjo, kad nedalyvaus nuotoliniu būdu vykusiame pasitarime. Bet „laisviečių“ vedlė A. Armonaitė neigė, kad iš anksto planuotą pasitarimą ignoravo tyčia. „Dėl techninių priežasčių“, – ironiškai šypsodamasi „Lietuvos rytui“ atsakė politikė.“

Naujos diskusijos apie tarp koalicijos partnerių tvyrančią įtampą prasidėjo po ministrų pasitarimo, kai išsiskyrė premjerės I. Šimonytės ir ministrės A. Armonaitės nuomonės dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano (RRF) Lietuvai.

Kaip rašė žiniasklaida, moterys „ne juokais bent pusvalandį“ ginčijosi dėl to, kaip Lietuva toliau turėtų elgtis dėl patikslinto RRF. „Atėjus balsavimo laikui ir A. Armonaitei nurodžius, kad ji balsuos „prieš“, premjerė paprašė jos paaiškinti tokį balsavimą. „Aš dabar nelabai supratau, kodėl čia vyksta toks... net nerandu tokio žodžio“, – neslėpė A. Armonaitė. „Lėkštės dūžta?“ – ginčo apibrėžimą pasiūlė I. Šimonytė. „Galbūt“, – sutiko

A. Armonaitė“, – situaciją aprašė lrytas.lt.

Be abejo, buvo įvairių šios aštrios diskusijos vertinimų. „Politika nėra gerų mergaičių pensionas. Natūralu, kad būna aštresnių diskusijų“, – žiniasklaidai sakė Seimo pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen. I. Šimonytė aiškino, jog jokių intrigų nematanti. „Nieko neįvyko. Buvo posėdis, svarstėme klausimą ir diskutavome. O kas įvyko?“ – klausė premjerė. „Neduok Dieve, kad tokia politinė kultūra įsivyrautų vyriausybėse. Aš tikrai manau, kad ekonomikos ir inovacijų ministrė pateikė argumentus, bet reakcija premjerės buvo keista. Buvo neįvyko žiūrėti“, – situaciją įvertino ekspremjeras Saulius Skvernelis.

Tuo metu portalas lrt.lt straipsnyje „Šimonytės ir Armonaitės viešos žiezirbos – tyli įtampa koalicijoje, kuri sprogo viešai, ar tik „laisviečių“ principų rodymas?“ perteikė koalicijos partnerio Liberalų sąjūdžio frakcijos seniūno Eugenijaus Gentvilo mintis šiuo klausimu. „E. Gentvilas tikina, kad tai tėra „laisviečių“ siekis pasirodyti eteryje po ilgo nesėkmių laikotarpio, kuris, anot politiko, prasidėjo savivaldos rinkimų metu. Vyriausybės posėdžio metu susidariusią situaciją jis vadina „egzistencinio išlikimo klausimais“. „Jeigu Laisvės partija nori, kad visuomenė girdėtų, kokia Laisvės partija yra principinga, kokia nuosekli ir kaip nepritaria valdančiajai koalicijai, valdančiajai daugumai, tai neužčiaupsi jų. Jeigu tai yra jų strategijoje arba slaptuosiuose protokoluose – demonstruoti savo nepasitenkinimą šita koalicija ir taip bandyti save reabilituoti po ilgalaikių nesėkmių“, – dėstė jis.“

Dabar – apie Lietuvos ekonomiką: kaip gyvena žmonės, kaip laikosi verslas, kokios kainos. Senais laikais lietuviai važiuodami Lenkijos link su nerimu laukdavo, kada prasidės kaimynų keliai: juk atvažiuodavo iš Lietuvos, kur keliai buvo lygūs kaip

stalas: švilpk su vėju, jokių provėžų, jokių duobių... Kad esi jau ne Lietuvoje, iškart pasijusdavo ir kirtus sieną su Latvija. Deja, šiandien Latvijos keliai žymiai pagerėję, o apie lenkiškus kelių juostų greitkelius Lietuvoje galima tik pasvajoti. Ačiūdie, šiomis dienomis pabaigta „Via Baltica“ nuo Marijampolės Lenkijos link atkarpos tarp 72,5 ir 79 km rekonstrukcija už beveik 56 mln. eurų. O visas apie 40 km ilgio kelias Marijampolė – Lenkijos siena bus rekonstruotas į 4 eismo juostų automagistralę ir pritaikytas tiek civilinėms, tiek karinio mobilumo reikmėms iki 2025 metų.

„Tik nerodykime lenkams Lietuvos kelių“. Taip pavadintame rašinyje portale delfi.lt Andrius Bagdonas, Seimo narys, rašė: „Planuodami valstybės biudžetą kuro akcizo mokesčių bėgant metams pavertėme it kiaule taupykle, iš kurios kas tik nori nugriebia lėšų įvairioms reikmėms. Po draugiškų akcizo dalybų keliams atitenka tik apie 60 proc. mokesčio pajamų. <...> Praėjusią savaitę Susisiekimo ministerija paskelbė, kad prasidėjo kelio Vilnius–Utena ilgai laukta rekonstrukcija. Pagaliau! Tačiau lieki nukabinęs nosį, kai sužinai, kad bus sutvarkyta atkarpa nuo 93,7 km iki 95,6 km – tai yra mažiau nei du kilometrai. Du kilometrai per metus... <...> Į kai kuriuos rajonus ir miestus (Lietuvos, ne Lenkijos) normaliai nenuvažiuosi jau nei traukiniu, nei mašina. Kitų metų kelių programoje trūksta beveik 100 mln. eurų būtinajai būklei palaikyti.“

„Tiltų, kurie yra avarinės būklės, grubiai suapvalinu, yra 70. <...> 40 proc. kelių tinklo neatitinka jiems keliamų reikalavimų. Tam, kad juos per vienus metus sutvarkytume dabartinėmis kainomis, tiek kelius, tiek tiltus, reikėtų apie 10 mlrd. eurų“, – portalui lrt.lt sakė asociacijos „Lietuvos keliai“ vykdomasis direktorius Šarūnas Frolenko. „Iš vienos pusės, mes čia visi

iPhone'us turime, teslas, modernius automobilius ir turbūt turime vis dar didžiausią kiekį žvyrkelių Lietuvoje. Čia tas pats, kas išsipuošus ir su „Prada“ rankine vaikščioti su klumpėmis“, – lrt.lt kalbėjo buvęs Automobilių kelių direkcijos vadovas Egidijus Skrodenis.

Kad lietuviai dėl mažesnių kainų Lenkijos parduotuves pasiekia ir iš Panevėžio ar Klaipėdos, nieko naujo. Tačiau prekybos tinklo „Norfa“ vadovas Dainius Dundulis portalui lrytas.lt prognozavo, kad nuo kitų metų apsipirkti į Lenkiją važiuos dar daugiau lietuvių. Mat nuo tada įsigalios akcizas suskystintoms naftos dujoms (SND). Iki šiol nuo jo verslas ir gyventojai buvo atleisti, o nuo 2024 m. iškart šaus net iki 304,1 Eur/t! „Kaip sakė pašnekovas, jei nafta brangs, tai atsilies visam pasauliui, o štai šių SND pabrangimas bus matyti tik Lietuvoje, tad tai kirs mūsų šalies konkurencingumui, mat vien pasižiūrėję į kaimynines valstybes regime mažesnius skaičius: Lenkijoje akcizas – 13,14 Eur/t, Estijoje – 55 Eur/t, Latvijoje – nulinis. „Savaime suprantama, dėl to produkcijos savikaina augs, nes dujos sudaro didelę dalį visų gamintojų išlaidų. <...> Pigesnė Lenkijos produkcija bus dar populiarsnė, nes mūsų prekės brangs. Tad dar daugiau lietuvių važiuos apsipirkti į Lenkiją“, – patikino D. Dundulis.“

Įdomu, kaip rašė portalas, kad pernai energijos kainoms šokus į viršų, įmonės skubiai ieškojo pigesnių alternatyvų, tad investavo į SND įrangą. Dėl to jos ėmė paskolas su didelėmis palūkanomis. Šioms investicijoms apsipirkti reikėtų mažiausiai trejų metų, o tai reiškia, kad verslas bus pinigų išmetęs į balą...

Nors, pasak ekonomistų ir statistikos, ekonominė situacija Lietuvoje gerėja, infliacija po truputį mažėja (spalį išankstinė metinė infliacija 3 proc., o tai yra 13-asis mėnuo iš eilės, kada šis skaičius krinta), tačiau

realybė, verslininkų nuomone, dažnai smarkiai prasilenkia su statistika. Tiesa, jei prekybininkai, pasak ekonomisto Žygimanto Maurico, „nebegalės užsinorėję kelti kainų, kad pasidengtų savo didėjusius kaštus ir pajamų padidinimo klausimas taip sprendžiamas būti nebegalės <...> tai paslaugų sektoriuje kainos toliau didės, tačiau nebe taip sparčiai, kaip pastaruoju metu“ (delfi.lt). Tačiau žmonių finansinės galimybės ribotos (didelės kainos ir 20 proc. viršijanti infliacija per keletą praėjusių metų „suėdė“ daugelio santaupas), tad naujas automobilis ar būstas tikrai tapo ne pirmos būtinybės pirkinium. Neseniai skelbta, kad arti bankroto ribos – net penktadalį statybų sektoriaus įmonių.

Prieš porą dešimtmečių moterys pasidaryti šventinės šukuosenos iš Punsko ar Suvalkų nulėkdavo net į Marijampolę, kur jų laukė ne vienas grožio salonas ir geros kainos. Deja, laikai keičiasi ir šiandien kažin ar kas iš Lenkijos važiuoja pasigražinti į Lietuvą dėl mažesnių kainų. Tačiau gali atsitikti ir taip, kad greit paprasčiausiai nebus kur tai padaryti. Mat, kaip rašė delfi.lt, masiškai parduodami grožio salonai.

„Bankrotų, pardavimų daugėja ir labai ženkliai. Manau, kad dar ir daugės. <...> Visi mokesčiai yra labai dideli ir žmonės nebeišsilaiko“, – portalui sakė Kirpėjų ir grožio specialistų asociacijos prezidentė Jolanta Mačiulienė. <...> parduodami nauji salonų baldai, kriauklės, patys salonai, o dažnai net su ten darbo vietą išsinuomojusiais specialistais. „Ši tendencija masiškai pastebima visoje Lietuvoje. Net mažesniuose miesteliuose“, – sakė meistrė. <...> Žinau ir žymių verslų iš sostinės, kai meistras atsisakė savo salonų ir pakeitė sritį, profilį“, – sakė ji. <...> Ar ekonominei situacijai pasitaisius, sektorius grįš į vėžes, ji teigia nežinanti.“

GERBIAMIEJI!

Jubiliejinės XX Gdansko biografijos šiais metais vyks lapkričio 26 dieną (sekmadienį) 17 val. Miniatiūros teatre Gdanske (Gdańsk Wrzeszcz).

Koncertuos ukrainiečių grupė „Zazula“.

Po koncerto svečių lauks 6 tautinių mažumų vaisių stalai. Įėjimas su kvietimais. Prašom pranešti, kas žadate dalyvauti.

Kvietimų nepritrūks.

Maloniai kviečiame dalyvauti!

Įmonė EMISKAR

Vitas Pečiulis

Mokyklos g. 35

16-515 Punkskas

Kokybiškai ir greitai montuojame oro kondicionierius bei šilumos siurblius. Parenkame reikiamą kondicionierių/šilumos siurblių bei užtikriname konkurencingas kainas.

Tel. 502 026 107, emiskar@op.pl

GERBIAMI

PRENUMERATORIAI!

Nebūkite abejingi –

prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!

Galima atvykti į redakciją Punske arba užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą

(numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje), nurodant, už kurį leidinį mokama.

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2024 M. PRENUMERATOS KAINOS

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	48	12	8
	pusmetis	24	6	4
	ketvirtis	12	-	2
Užsienio šalys (nepirmenybiniu paštu)	metai	100	30	30
	pusmetis	50	15	15
	ketvirtis	25	-	7,5
Užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	140	50	50
	pusmetis	70	25	25
	ketvirtis	35	-	12,5